

מעשה חושב

וויליאמסבורג ♦ בית שמש ♦ עיה"ק צפת

משולחן העורך

טעמו וראו כי טוב

אל אחד מגדולי ישראל נכנס בקודש פנימה בחור מיוסר ואומלל, אשר חזותו העידה על חוסר חשקו וחפצו להתעלות במעלות התורה והעבודה. שפך הבחור את ליבו, על אשר אינו מתפלל ולומד כדבעי, וטענתו בפיו כי לא זכה להרגיש התלהבות במצוה ומה טעם יש בה, ועדיין אינו זוכה להבנה בתורת ה' מלומדה ובתפילה מעימקא דליבאי.

ביקש ממנו הצדיק שיספר לו במה אכן הוא מוצא טעם מיוחד. התחיל הבחור לפרט רשימה ארוכה מאשר הוא מתענג בתענוגים, ברבורים, שליו ודגים ושאר תענועי העולם. בין הדברים סיפר על אהבתו המיוחדת על מאכל מסויים. תמה בפניו הגאון: "וכי מה טעם יש במאכל הזה?". ענה השוטה הלזה: "וכי איך יעלה על דעתך להבין את טעמו של המאכל, אם לא ניסית להרגיש את הטעם במו פיך? רק לאחר שתטעם בעצמך, תרגיש את התענוג הנפלא!".

פצה הגאון את פיו בחכמה ואמר: "טייערער בחור. וכי איך יעלה על דעתך להרגיש ולהבין את הטעם הנפלא של התורה הקדושה, את ההרגשה העילאית של תפילה במחשבה צלולה ודעת עמוקה - אם לא ניסית להתגבר על יצרך, וללחום על נפשך, ולהתייצב כחייל נאמן לעבודתו יתברך שמו?! אכן אם תתחיל בקצת יגיעה, מדריגה אחר מדריגה - תזכה להבין ולהשכיל, ולהגיע להרגשת הלב בתורה ועבודה!".

...

אהבה רבה אהב אותנו הקב"ה, ובחמלה גדולה ויתירה בחר בנו מכל העמים, ובעבור שמו הגדול זכינו - וזוכים אנו בכל שנה מחדש - לקבל את המתנה הגדולה והנפלאה אשר השתעשע בה מאז ומקדם: התורה הקדושה. וכפי לשונו הזהב של הטור: "ונתן לנו תורתו הקדושה - שהיא בית חיינו, כלי חמדתו, שהיה משתעשע בו בכל יום!".

אבל כדי לזכות להבין ולהשכיל, ללמוד וללמד, צריכים להכין את הנפש, הרוח והנשמה, לתקן את כל פגמי הספירות ולקדש את עצמינו בקדושה של מעלה. אבל הנה עם ישראל יצא ממצרים -

המשך בעמ' ב'

מאוצר אמרותיו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ג

קבלת התורה וחג השבועות

הלכות בשר בחלב המצויים בחג השבועות

י

"מזרה בראד"

תשובה בענין צד ה'מזרח' בביהמ"ד החדש בשכונת ניי וויליאמסבורג

י"ג

מסע הקודש

הוד שבהוד אייר תשפ"ד

י"ט

"אש תוקד על המזבח לא תכבה"

כ"ק מרן הרה"ק רבי יחיאל מיכל מיכלאוויטש

צוק"ל הי"ד האדמו"ר מבראד לרגל שמונים שנה להסתלקותו לשמי מרום תש"ד - תשפ"ד

כ"ג

משולחן העורך

המשך מעמ' א'

אבל דא עקא שכדי לזכות לכל ההשפעות צריכים לטעום את טעמה של הטוב, ולראות במו עינינו את המקום אשר אליו נשתוקק ללכת לעבוד את ה'.

ולכן שמחה גדולה וחדוה יתירה אחזה בקרב קהל עדתינו, כאשר ביומא רבא יום התגלות תורת הסוד, ל"ג בעומר העעל"ט, זכינו לשמוע את דבר ה' מפה קדשו דמרן אדמו"ר שליט"א, אשר השמיע קולו ברמה ותורה חדשה ועמוקה הנחיל לנו ביומא דחדוותא דרשב"י. ובכל השבוע הזה שמענו דברות קדשו מלהבות אש, בענינים שונים, גבוהים ורמים.

זכינו לעלות וליראות בצילא דמהימנותא, להתעלות בקדושה של מעלה ולזכות להבין ולהרגיש את הטעם הנפלא אשר מסתתר בנבכי ועמקי התורה. זכינו לשמוע ניצוצי אור בבהירות נפלאה, כאשר נפשינו צמאה לשמוע את דבר המלך, להשקות את נפשינו מדשן כ"ק אדמו"ר שליט"א.

וזאת היא ההכנה הגדולה ביותר ליום קבלת התורה. כי לאחר שזכינו לטעום את הטעם האמיתי, הטוב והנכון בתורתנו הק'. דבר זה גרם אשר נפשינו משתוקק ונשמתינו תאבה וצמאה לקבל את מלוא ההשפעות ביום המקווה הבא עלינו לטובה, ואין טובה אלא תורה, ולשאוף למדריגות יותר גבוהות ונעלות, כאשר ראינו ושמענו אצל מלכינו בראשינו, כ"ק אדונינו מורינו ורבינו שליט"א.

...

בסייעתא דשמיא אנו זוכים לפרוס בפניכם את הגליון הנוכחי, ובו אורות גנוזות מתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א, רבני ומשפיעי קהלתנו הק'.

ובכל זאת אנו לי-ה עינינו, שאכן נזכה להדליק את התשוקה בליבנו, ולעורר את לבבינו בהכנה דאהבה רבה אל היום הגדול והנכסף, אשר בו עליונים ישישו ותחתונים יעלזא כאשר נכריז קבל עם ומלואו 'נעשה ונשמע', כאיש אחד ובלב אחד, בכוונה עמוקה ואמיתית, כאשר לימדנו מכ"ק אדמו"ר שליט"א - על דרך הסלולה לנו מרבותינו הק' מאורי החסידות ותורת הסוד.

א גוט יום טוב
העורך

מקום טומאה וזוהמה, ועדיין לא זכו להרגיש אף טעימה קלה מקדושה וטהרה, מתורת ה' תמימה המשיבת כל נפש, ומיראת ה' טהורה העומדת לעד.

ובכל זאת רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הוציאם בידו הנטוי, במורא גדול זה גילוי שכינה, והגיענו למצב של 'ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי'. כי ראשית כל יש לגלות להם לישראל טעם תורה ומצוות, להדליק בקרבם את ההרגשה הנעלה והמרומם של קירבא להש"ת, ורק לאחר שכבר יודעים האת הטעם האמיתי והנפלא, ציוה עלינו הקב"ה לקדש את עצמינו בקדושה של מעלה, ולתקן את כל הפגמים בימי הספירה, שנגיע מעצמינו לתכלית הנרצה, ליום המקווה, ואז 'הגיע חשוק ונחשק לחושק וחשוק ושמחו שמים והארץ'.

...

הנה זה עומד אחר כתלינו. עומדים אנו נרגשים ונעלים אחר שזכינו לקבל את פני הקודש בתודה, וצדיק בא לעיר כ"ק רבינו עטרת ראשינו שליט"א, לרומם את קהל עדתו ולהעלות אותנו על ליבו הטהור מקירוב המקום והלבבות.

הדבר הזה גלוי וידוע לכל חסיד ותלמיד המסתופף בצילא קדישא בית המדרש 'בראד', תחת עינו הפקוחה וידי הארוכות של כ"ק מרן רבינו שליט"א; אשר כל התורה אשר נראית לעין, וכל העבודה אשר נחזית מבחוץ, המה אך ורק מלבושים אשר מכסים על העבודה הפנימית והאמיתית, הנקודה הטמירה והנעלמה, אשר היא היא העיקר והמכוון האמיתי.

כ"ק רבינו שליט"א גילה רז זה לבניו, כי תורת ה' עמוקה וטמירה היא עד למאד, ובכל מצוה ומצוה, בכל שטיקל-תורה, בכל עבודה וכל תפילה, יש לשאוף להגיע לעבודה הטמירה, ובשילוב עם ה'מעשה' יש להוסיף גם את ה'חושב'. לחשוב מחשבות איך להתעמק בתורה ועבודה, לגלות את הנסתרות, ולדעת את המעשה האמיתית והנקודה הפנימית אשר בו נעבוד את ה'.

והנה כל ההשפעות הרוחניות והענינים הגבוהים נשפע לנו ע"י שנתכונן כראוי למעמד קבלת התורה בהאי שתא, יום אשר בו נגילה ונשמחה, חג השבועות הבעל"ט.

מאוצר אמרותיו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א "וכל העם רואים את הקולות" גודל ההתגלות לה זכו כלל ישראל במעמד הנבחר 'מתן תורה' וביאור ענין רואים את הקולות

אמר לפניו, רבונו של עולם, הראיתני תורתו, הראני שכרו, אמר לו, חזור לאחורך. חזר לאחוריו, ראה ששוקלין בשרו במקולין, אמר לפניו רבש"ע, זו תורה וזו שכרה א"ל שתוק, כך עלה במחשבה לפניו.

ודברי הגמ' צריכים ביאור טובא כמבואר לכל מעיין, ראשית מהו הלשון 'מי מעכב על ידך' ומה כוונת הקשיא בזה. ועוד, מה השייכות בין כל ענין זה דהיינו גודל מדריגת רבי עקיבא בתורה, להמשך הסיפור על הריגתו של רבי עקיבא ועל שקילת בשרו במקולין. ובר מן דין צ"ב מהו עומק המשמעות של 'קושר כתרים לאותיות'.

כל הדברות כולן נאמרו בדיבור אחד

וכדי לבאר דברי חכמים וחידותם, יש להקדים לזה ביאור פסוקי התורה בתיאור מעמד הר סיני שבו ניתנה תורה לישראל ונתגלה השי"ת בהדר כבודו ליושבי תבל.

א. בפרשת יתרו נאמר (שמות כ, א) 'וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר'. וברש"י בשם חז"ל 'את כל הדברים האלה - מלמד שאמר הקדוש ברוך הוא עשרת הדברות בדבור אחד, מה שאי אפשר לאדם לומר כן, והיינו שכל הדיברות נאמרו בדיבור אחד על ידי הקב"ה ורק אחר כך חזר משה ופירש כל דיבור ודיבור, חוץ משני דיברות אנכי ולא יהיה לך שמפי הגבורה שמענום. ויש להבין ביאור הענין בזה שנאמרו כל הדיברות בדיבור אחד.

וכל העם רואים את הקולות

ב. בהמשך הפרשה שם (כ טו) 'וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השפר ואת ההר עשן' וגו'. וברש"י 'ראים את הקולות - רואין את הנשמע, שאי אפשר לראות במקום אחר'. ודברי רש"י מובנים ממשמעות הפסוקים שנאמר רואים את הקולות ולא שומעים את הקולות אכן זה גופא צ"ב מהו הכוונה

ציווי הקמת משכן ומזבח תיכף אחר מתן תורה

ויאמר ה' אל משה כה תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם. לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם. מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עלתיך ואת שלמיך את צאנך ואת בקרך בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיו. (שמות כ יט - כב).

ויש להבין עומק הענין שמצינו שבא ציווי המזבח והשראת השכינה דייקא תיכף ומיד אחר מעמד מתן תורה..

בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות

בגמרא מנחות כט: "אמר רב יהודה אמר רב, בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות, אמר לפניו רבש"ע, עולם ומלואו שלך, (כג"י זו הביא זקה"ק מהר"ש מלוצק ז"ע בספה"ק דברות שלמה בפרשת ויקרא) מי מעכב על ידך, אמר לו, אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו, שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות.

אמר לפניו, רבש"ע, הראהו לי, אמר לו, חזור לאחורך. הלך וישב בסוף שמונה שורות, ולא היה יודע מה הן אומרים, תשש כחו, כיון שהגיע לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו, רבי, מנין לך, אמר להן, הלכה למשה מסיני, נתישבה דעתו.

חזר ובא לפני הקדוש ברוך הוא, אמר לפניו, רבונו של עולם, יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי, אמר לו, שתוק, כך עלה במחשבה לפניו.

שהיו 'רואים את הקול', ומה היה הענין בזה.

ג. עוד שם (כ טז) 'ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות'. וצ"ב שהרי עד עכשיו גם שמעו אלא שחששו פן ימותו ומהו הכוונה שרק אם משה ידבר 'שמעו'.

ד. בפרשת ואתחנן (דברים ד יב) 'וידבר ה' אליכם מתוך האש קול דברים אתם שמעים ותמונה אינכם ראים זולתי קול'. ויש לדקדק דיש כאן כפל לשון דאחרי שלא ראו כל תמונה פשוט שהיה רק שמיעה וכרישא דקרא קול דברים אתם שומעים ומדוע נאמר עוד הפעם 'זולתי קול'.

ה. עוד יש לדקדק בהמשך הפסוקים שם (ד טו) שנאמר 'ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראייתם כל תמונה ביום דבר ה' אליכם בחרב מתוך האש'. ומהו הריבוי 'כל' תמונה.

להשיג את האור ועל ידי הצטרפות האותיות אפשר להשיג את האור ביתר הבנה בבחינת בינה. וזה היה חידוש הבעש"ט בעבודת הדביקות באותיות שעל ידם אפשר להתדבק בבורא ב"ה, ואחריו נמשכו כל תלמידיו ותלמידי תלמידיו, שכולם היה עבודתם באופן כללי בזה הדביקות, ונתפשטו בפרטי דרכיהם זה בכה וזה בכה.

במתן תורה היה התגלות אורו הפשוט שקודם הצמצום -

אור ללא כלי

ומעתה יש לומר, שכל זה הוא בכללות הענין של אור ה' השוכן בתוך האותיות, אולם, בשעת מתן תורה עדיין לא היה הגילוי בבחינת האותיות ולא היה מקום וכלי לאורו ית' אלא הגילוי היה 'אור פשוט ומופשט ללא שום כלי', אורות ללא כלים.

וזהו הסוד שפרחה נשמתו ולא יכלו להוסיף לשמוע כי אורו ית' שקודם הצמצום ללא אותיות אינו מושג כאן בעוה"ז הגשמי אלא הוא בחינת האור קודם ירידתו למטה וכלל ישראל השיגו השגה זו במתן תורה אמנם גופם לא יכל להם ומיד פרחה נשמתם.

וזהו גם ביאור הענין שכל הדיברות נאמרו בדיבור אחד מה שאי אפשר לאדם לומר כן, ולהמתבאר הביאור בזה הוא דהנה הסדר הוא דראשית התהוות הדיבור הוא על ידי הקול, ואחר כך הקול מתחלק בה' מוצאות הפה ועל ידי זה הוא מתחלק לאותיות ועל ידי כך בא לבחינת דיבור, ואפשר להבין את דברי האומר כך וכך. משא"כ הקול לבדו אין בו שום התחלקות לאותיות והוא קול פשוט, ועל ידי התחלקותו בה' מוצאות הפה הוא מתלבש באותיות ואפשר לו לומר כך וכך.

כל הדיברות כולן בדיבור אחד - בקול גדול ללא חיתוך אותיות

והנה במתן תורה שעדיין לא היה התלבשות האור באותיות ובכלים לא נאמר אלא 'קול גדול ללא התחלקות האותיות', וזהו שאמרו חז"ל שנאמרו כל הדיברות כולן בדיבור אחד, שבני ישראל לא שמעו אלא קול אחד גדול ונורא שנכללו בו כל הדיברות, אבל לא הבינו כלום מה שמעו, כיון שהיה זה קול ללא התחלקות לאותיות, ולכן לא הבינו את הדיברות הנאמרות בו.

חוץ משני הדיברות הראשונות שבזה נתכלל בחינת הקול שלמעלה מהדיבור ובחינת הדיבור והיה בו חילוק אותיות עד שאנכי ולא יהיה מפי הגבורה שמענום' בחילוק אותיות, אבל כיון שהיה זה מבחינת הקול שלמעלה מהדיבור מיד פרחה נשמתם.

'רואים את הקולות' - בחי' הכמה ללא הבנה והשגה

ומהשתא יש לומר שזהו הביאור והמכוון בדברי חז"ל שהיו 'רואים' את הקולות, כי נודע שהחילוק בין ראייה לשמיעה הוא ששמיעה היא בחינת 'בינה' דהיינו בהבנה והשגה שהדבר נכנס לאוזניו ומוחו, וכל זה הוא כשהקול מתחלק לבחינת אותיות ודיבור והוא מבין היטיב מה שנאמר לו, אבל בחינת ראייה הוא בחי' 'כחמה', ואינה קשורה דווקא עם הבנה והשגה, ויכול האדם לראות תמונה כוללת ללא הבנת כל הפרטים בה וזהו נקרא ראייה. ומעתה יש לומר שאחרי שהיה הקול גדול ללא התחלקות אותיות הדיבור א"כ היה זה בחינת ראייה ולא שמיעה וזהו 'וכל העם רואים את הקולות'.

הבעש"ט הק' זי"ע: האותיות - היכל ה' המה ועל ידם אפשר לבא לדביקות באור אין סוף ב"ה

והענין יובן עפ"י מה שנודע מה שגילה לנו איתן אדונינו הבעש"ט הק' בסוד האותיות, ד'היכל ה' המה' (ירמיה ז ד) דעצם עצמותו שוכן בתוך האותיות והאות הוא הכלי שבה שורה אורו ית' האין סוף. ועל ידי התדבקות האדם באותיות הרי הוא מתדבק באורו ית' השוכן בתוכם. וזהו סוד הדביקות בעבודת התפילה להאיר את האותיות ולהתדבק באור השוכן בתוכם וכנודע כל זה בדברי קדשו שנאספו בספר בעש"ט על התורה בפרשת נח על הפסוק צוהר תעשה לתיבה.

האותיות - בחי' הכמה, התיבה - בחי' בינה

וביאור יסוד זה כבר נתבאר כמה פעמים בספרינו מעשה חושב, ע"פ הנודע שראשית התהוות העולמות היה בספירת החכמה, וכדאיתא בתרגום ירושלמי 'בראשית ברא - בחכמתא. והנה חכמתו ית' אינו כחכמת האדם שהוא דבר נפרד מהאדם אלא הוא וחכמתו חד' הוא וכמו שהאר"י בזה הרה"ק בעל התניא (פרק ל"ז ועוד כמה מקומות) שהאדם המתדבק בתורה הק' מתדבק בעצמותו ית' כיון ש'אורייתא מחכמה נפקת' והוא וחכמתו אחד ונמצא שהדבק בחכמתו דבק בעצם עצמותו ית', וזהו במדרגת חכמה.

ואחר כך יש מדרגת ספירת הבינה שעל ידה יש הבנה והשגה באורו ית'. והנה האותיות הם כלים לחכמה ובינה. שעצם האות בצורתה הוא 'כלי לחכמה', שהרי על ידי האות נהיה צורה שהוא אות א' או ב' או ג', [שזהו ענין עצם כלי החכמה], ואח"כ כך על ידי צירופי האותיות נהיה תיבה שלימה שבכח התיבה אפשר כבר 'להבין' לא רק את אותיות אלא את כל הענין על בוריו, וזהו מדרגת בינה.

וכבר המשלנו משל להמחיש בענין זה לאדם התועה ביער ורוצה לקרא לבני אדם לעזרה ואין אדם רואהו אלא מרחוק ויש לו סביבו רק גזרי עצים, ועלה ברעיונו לקרא לעזרה על ידי שירכיב מגזירי העצים את התיבה ע' ז' ר' ה' והנה כשלוקח את הגזרי עצים ומרכיב את האות ע' הרי עדיין אינו מובן מהו תפקיד הע' אבל הא מיהא כבר יש עצים המורים על אות כלשהוא שבהצטרף כל האותיות תראה המילה עזרה מביניהם ובינו הכל שהוא זקוק לעזרה ויבואו ויצילו אותו. וזהו סוד האותיות - בחכמה, תיבות - בבינה.

האותיות - כלים לאורו ית'

והכלל העולה שאור אין סוף ב"ה השורה בעולם הזה מקום השראת האור הוא באותיות, שעל ידי האותיות יש מציאות של כלי שאפשר

את כל העולמות, וע"כ מאחר שכל הענין הזה אין לו ביאור כלל וכלל, אינו דומה כלל לאדם המייצר דברים למילוי חסרונו, וכל העולמות לא נבראו אל מרצונו הפשוט.

וכן מטו משמיה דהרה"ק בעל התניא על מאמר חז"ל 'נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים', שעל תאוה אין מקשים קושיות למה והאיך, 'אויף א תאוה פרעגט מען נישט קיין שאלה'. אלא הכל הוא מחמת שכך עלה ברצונו.

כתרים לאותיות - בחי' כתר, רצון העליון להשרות שכינתו בתחתונים בחי' אותיות אורות בכלים

ועפ"י נוכל לבאר דברי חז"ל בענין ר"ע, דכשעלה משה למרום ראה שהקב"ה יושב וקושר קשרים לאותיות, ויש לבאר הענין בזה הדנה 'כתר' הוא בחינת הרצון, כיון שהכתר הוא הראשית לכל העשר ספירות המוחין והמידות, ובחינה זו הוא למעלה מהם והיינו בחינת הרצון שלמעלה מהשכל והמידות. וקושר קשרים לאותיות היינו שמקשר את האור אין סוף ב"ה באותיות שיוכלו האותיות לקבל את האור ויהיו האותיות כלים לאורו ית' ועל ידיהם יוכלו להתקשר בו, וכל זה הוא על ידי בחינת הרצון כיון שכך עלה ברצונו שיוכלו שוכני חומר להידבר בו ית' על ידי האותיות.

'עולם ומלואו שלך, מי מעכב על ידך' - שאין חסרון לפניו ית' שהוצרך לברא את העולמות ולהשרות שכינתו בתוכם

וזהו שתמה משה רבינו 'עולם ומלואו שלך מי מעכב על ידך', והכוונה בזה 'עולם' הוא בחינת סובב כל עלמין, 'ומלואו' הוא בחינת ממלא כל עלמין, דהיינו האור והכלי הוא עצם עצמותך ית' ומדוע א"כ יש צורך לקשור קשרים לאותיות כדי שיוכלו להדבק בהם להשי"ת, ועל זה נאמר לו 'שתוק, כך עלה במחשבה לפני'. והיינו שכל ענין זה הוא באמת אינו מובן ואינו מושג אלא שכך עלה ברצונו ית' שיתדבקו בו שוכני חומר על ידי האותיות.

וזהו גם הענין שהראהו מסירות נפשו של ר"ע שכך עלה ברצונו שיהיה לו נחת רוח כשימסרו את הנפש בעד קידוש שמו ית' וזהו ג"כ שנאמר לו על זה שתוק כך עלה במחשבה.

כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באהל מועד

ועפ"י כל הדברים האלה יש לבאר ענין פלא שמצינו בדברי חז"ל והוא בגמרא זבחים קטו: ר"ע אומר, כללות ופרטות נאמרו בסיני, ונשנו באהל מועד, ונשתלשו בערבות מואב. וצ"ב מדוע נשנו כל המצוות באהל מועד והרי זמן זה היה סמוך למתן תורה ולא יזיה צורך נשנו עוד הפעם כל מצוות התורה אחרי נתינתן מסיני בהקמת המשכן. וראיתי מפרשים עפ"י דברי המדרש (שמות רבה פרשת כי תשא פרשה מז סימן ט) 'אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא למה אתה כועס עליהם לא שעשו עבודת כוכבים לא צויתם, אמר לו הקדוש ברוך הוא בדיבור שני לא אמרתי לא יהיה לך, אמר לפניו לא צוית אותם לי צוית שמא אמרת להם לא יהיה לכם לי צוית, אם עשיתי עבודת כוכבים מחני נא מספרך'. וכיון שהדברות היו מכוונות רק אל משה לכן הוצרך השי"ת לשנות את כל התורה באהל מועד שיהיה מכוון לכל ישראל. וגם זה תמוה דמאי האי דקאמר משה שרק הוא נצטוה והרי פשוט שלא יהיה לך קאי על כל ישראל ומה המכוון בדברי המדרש.

'דבר אתה עמנו ונשמעה' - משה רבינו לגודל השגתו הבין והשיג אף את הקול שלמעלה מהדיבור

אמנם משה רבינו ע"ה היה בבחינת איש האלוקים, וכמו שאמרו חז"ל שהיה מחציו ולמעלה אלוקים, והשגתו היתה מאספקלריה המאירה שלמעלה מהצמצום, ולכן אף שלא נתחלק הקול לבחינת דיבור, הבין והשיג את כל הדיברות שנכללו בקול הגדול. ולכן אמרו כלל ישראל למשה 'דבר אתה עמנו ונשמעה', שעד עכשיו לא שמעו כלום, אלא קול גדול ונורא ללא התחלקות אותיות, ולכן ביקשו ממשו רבינו שיחזור בפניהם על הדיברות ששמע והבין.

וזהו שאמר הכתוב משה ידבר, שמשו דיבר בחילוקי אותיות ובהתלבשות הדיבור באותיות, אמנם והאלוקים יעננו בקול היה דיבורו אליו רק בקול ללא התחלקות לאותיות הדיבור.

וזהו שחזרה תורה והדגישה שבמתן תורה זכו להשגה נפלאה של אור אין סוף ב"ה שלמעלה מהצמצום 'תמונה אינכם רואים' הכוונה שלא ראו כל תמונה וזכר לאותיות הדיבור ולכלים לאורו ית' אלא היה הכל בבחינת 'קול שלמעלה מהדיבור' ולא היה זה אלא 'זולתי קול' ואפילו לא דיבור, ולא ראייתם 'כל' תמונה דהיינו אפילו לא תמונת אות וכלי לאור, וא"כ ונשמרתם מאוד לנפשותיכם וגו'.

המורם מכל האמור שבמתן תורה היה המשכת אורו ית' כאן למטה בעוה"ז ללא כלים וללא אותיות שאפשר להידבק בהם, ואור זה אין לו קיום בעולם הזה הגשמי כיון שאין לו כלים לשכון בתוכו ולכן פרחו נשמתם.

תכלית בריאת העולם - בבחי' קול עם דיבור אורות בכלים

אמנם על אף גודל הגילוי במתן תורה עד כדי שפרחה נשמתם אמנם אין זה תכלית הכוונה העליונה שהרי 'נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים' (תנחומא נשא) ועז הוא רצונו שיהיה לו נחת רוח משוכני עפר קרוצי חומר הנתונים בעולם הזה הגשמי דייקא, ושם יוכלו להמשיך אורו ית' מלמעלה למטה ולהעלות את כל עולמות מלמטה למעלה.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם - אורות בכלים

וזה היה ענין הקמת המשכן, שהמשכן מורה על ענין 'אורות בכלים', שהמשכן היה עשוי מכלים ויריעות, המרמזים על השראת השכינה כאן למטה בעוה"ז הגשמי, בהתלבשות בכלים, דהיינו אותיות התורה והתפלה, כדי שיוכלו הברואים להשגה כלשהוא באורו ית' שיוכלו להתדבק בו על ידי אותיות התורה והתפלה.

ולכן בא הציווי על הקמת המזבח וכל מקום אשר אזכיר את שמי, כיון ששם נשלמה תכלית ומטרת נתינת התורה לישראל כאמור.

השראת השכינה בתחתונים - כיון שכל עלה ברצונו ולא למילוי חסרון ה"ו

אמנם כל זה אינו מחמת איזה חסרון ח"ו שהיה בו ית' שהוצרך להוריד שכינתו בעוה"ז, ח"ו לומר כן, וכמו שהאריכו בספרן של צדיקים שהשי"ת הוא פשוט בתכלית הפשיטות ושלם בכל השלימות אין בו לא חסרון ולא צורך ח"ו אלא כל זה היה מחמת שכך עלה במחשבתו ורצונו, וכמו שמצינו בספרי קבלה הלשון כשעלה ברצונו ית' לברא

ויקרא אל משה

וכדי לבאר כל זה יש להקדים ולבאר מה שיש לדקדק במקראי קודש בריש פרשת ויקרא. וזה החלי:

'ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר' (ויקרא א, א). ויש לעמוד בכמה וכמה ענינים בענין זה של קריאה זו שקרא לו השי"ת למשה וכמושי"ת.

א. א' דויקרא הוא א' זעירא ונלאו המפרשים לבאר ענין זה אמאי נכתב הא' בא' זעירא. וברשי' 'ויקרא אל משה - לכל דברות ולכל אמירות ולכל צוויים קדמה קריאה, לשון חבה, לשון שמלאכי השרת משתמשים בו, שנאמר (ישעיהו ג) וקרא זה אל זה, אבל לנביאי אומות העולם נגלה עליהן בלשון עראי וטומאה, שנאמר (במדבר כג ד) ויקר אלהים אל בלעם'. והנה אחרי שנכתב בתוה"ק ויקרא בא' זעירא הרי באותיות הגדולות נראה כאילו נכתב ויקר וצ"ב שתיבה זו נראית כאילו נכתב לשון ויקר האמור באומות העולם. והדבר אומר דרשני.

ב. עוד יש לדקדק למה לא נאמר מי קרא אל משה והל"ל 'ויקרא ה' אל משה'. ועוד צ"ב למה לא נאמר 'ויקרא למשה' ומהו הלשון 'אל' משה. ובמפרשים מצינו שפסוק זה הוא המשך לסיים סדר שמות שבו נאמר שלא יכול משה לבא אל אהל מועד משום כבוד ה' שמילא את האהל וההמשך הוא שקרא לו אל האהל ואז היה יכול ליכנס לשמוע דבר ה'. ובזה מיושב למה לא נאמר מי קרא לו. אמנם תיבת 'אל' אינו מיושב. וכמו צריך ביאור בהמשך לשון הכתוב וידבר ה' אליו' ומהו הלשון אליו והרי ברור שעמו דיבר.

ג. 'מאהל מועד לאמר', מילת 'לאמר' צריכה ביאור, שהרי בכל מקום לאמר פירושו שיאמר לבני ישראל וכאן אי אפשר לומר כן שהרי מקרא מלא דיבר בפסוק שאחרי זה 'דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם'.

למי היה מיועד קריאה זו

ד. ברשי' ברשי' 'ויקרא אל משה - לכל דברות ולכל אמירות ולכל צוויים קדמה קריאה, לשון חבה, לשון שמלאכי השרת משתמשים בו, שנאמר (ישעיהו ג) וקרא זה אל זה'. ויש לעיין שהרי משה רבינו אם היה עומד בשוק מהיכן היה לו לדעת שיש לו להיכנס לאהל מועד לשמוע דבר ה' אם לא שקדמה קריאה שיכנס לאהל מועד שהרי רשי' כתב להלן שלא יצא הקול מאהל מועד ורק קול הקריאה היה הולך ומגיע לאזניו וא"כ פשוט שצריך קריאה אליו וא"כ אין זה מורה לכאורה על לשון חיבה.

צא ואמור להם דברי כיבושין - בשבילכם הוא נדבר עימי

ה. 'לאמר - צא ואמור להם דברי כבושים, בשבילכם הוא נדבר עמי, שכן מצינו שכל שלשים ושמונה שנה שהיו ישראל במדבר כמנודים, מן המרגלים ואילך, לא נתייחד הדבור עם משה, שנאמר (דברים ב טז) ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה' אלי לאמר, אלי היה הדיבור'. וכבר הקשו קמאי מה הוא הדברי כיבושין והרי זה דברי שבח ומעלה ולא דברי מוסר. וצ"ב.

משנה תורה באהל מועד - כיון שאז נתגלה האור בכלים שהם האותיות

ועפ"י המתבאר יש לומר, דהנה אחרי מתן תורה מיד נצטוו ישראל בציווי 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', והכוונה בזה היתה דאחרי שנתגלה השי"ת לבני ישראל במתן תורה באורות ללא כלים ואותיות

רצה הקב"ה שישכון אורו ית' אורות בכלים שיהיה לבני אנוש קבוצי מטה דרך להתדבק על ידו בו ית' והוא על ידי אותיות התורה שהם יהיו משכן לאורו ית' ועל זה מורה הקמת המשכן שהוא השראת השכינה אורות בכלים.

וזה היה הענין שכל התורה נשנית שוב באהל מועד כיון שבהקמת המשכן נתהוו ענין חדש שאורו ית' ישכון בכלים ובדבר שהוא בעל גבול, ומזה נתהווה גם שאורו ית' ישכון כבוד באותיות התורה, ולכן נשנה כל התורה כולה באהל מועד ואז נתהווה השראת אורו ית' באותיות התורה.

וגילוי זה היה יוצא מבין שני הכרובים באהל מועד, ששם היה בא הדיבור למשה ולא היה זה רק קול גדול שאינו נשמע אלא היה זה דיבור שאפשר להבין ממנו את מצוות התורה ומשפטיה, וכל זה היה כיון שנפעל ונתהווה השראת אורו ית' באותיות ומעתה הדיבור גם היה בדוגמא זו דיבור המובן בשכל בהתחלקות לאותיות ותיבות. אמנם כמבואר לעיל כל זה היה רק לצורך בני ישראל עם קרובו, אבל משה רבינו בעצמו היה מחציו ולמעלה אלוקים ולא היה נצרך לאורות בכלים כיון שהיה דבוק באין סוף ב"ה בעצמו והשיג את ההשגה אף ללא צמצום באותיות.

קול מבין הכרובים בחיתוך אותיות - בחי' אורות בכלים

ומעתה יאיר לן באור נפלא דברי רשי' שכתב שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא לחוץ, וקשה שהרי ממנ"פ אותם העומדים בפנים גם לא שמעו ומשה רבינו הרי היה בפנים ולשם מאי נפקא מיניה שלא יצא הקול חוץ לאהל מועד. ולדברינו יבואר דהקול הבא מבין שני הכרובים מורה על התלבשות האור בכלי ושלא כבמתן תורה שהיה זה קול גדול ולא יסף ללא התלבשות בכלים מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמע, ובכאן נתלבש הדיבור בכלים שיהיה בהם השגה, והכלי הוא אותיות התורה, ולכן נפסק הקול ולא היה יוצא לחוץ שזה מורה שהקול מתצמצם בדבר שהוא גבולי כאהל מועד שיש לו ד' רוחות ומעלה ומטה שזה מורה על 'התלבשות האור בכלי' בעל גבול שיהיה בו הגה לנבראים הגשמיים שוכני חומר.

עפ"י כל הנ"ל יש לבאר באופן נפלא מילת לאמר האמורה בפרשה, דכפי הנתבאר הרי אחרי שנתלבש האור בכלי יש ביד כל אדם להתדבק בבורא כל עולמים על יד ההתדבקות באותיות התורה והתפילה כיון ששם שוכן אורו ית' וכמאמר הבעש"ט שהובא לעיל, וזה 'לאמר' שעל ידי קריאת הקב"ה למשה מאהל מועד שהוא התלבשות האור בכלי יהיה זה לכל בני ישראל לאמר שעל ידי האמירה באותיות התורה והתפילה יוכלו להתדבק בו ית"ש. ועל תיבה זו הביא דרשת חז"ל שהקול לא היה יוצר מכל הבית ולא מעל כל הכפורת כולה אלא נתצמצם רק מבין שני הכרובים שזה מורה על התלבשות האור בדבר שיש לו מקום וגבול להורות על התלבשות האורות בכלים.

דיבור אל משה לצורך עצמו או לצורך כלל ישראל

ומעתה נבא לבאר יתר הדיוקים, ויש להקדים כמה מאמרי חז"ל התמוהים בפרשת ויקרא.

מעשה נבא לעיין במדרשי חז"ל הטעונים ביאור. וזה החלי בעז"ה:

א. במדרש פליאה והובא בחיד"א 'ויקרא אל משה וגו' הדא הוא דכתיב שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד'. וצ"ב השייכות בין הני שני דברים.

שיוכלו להתדבק בו ית"ש, אבל משה בעצמו לא היה נצרך לכל זה כלל ועיקר.

ובזה יש לבאר דברי המדרש, 'יכול היה מדבר עמו לצורך עצמו ת"ל לאמר, לצורך ישראל היה מדבר עמו ולא היה מדבר עמו לצורך עצמו. דבר אחר יכול לא היה מדבר עמו אלא לצורך הקהל, ת"ל לאמר, מדבר היה עמו לצורך עצמו'. והכוונה בלצורך עצמו הוא שמושה רבינו מצד עצמו היה יכול להשיג את האור כפי מה שהוא בעולם האצילות ולמעלה מזה כיון שהיה מחציו ולמעלה אלוקים.

אמנם בשביל ישראל היה צריך להוריד ולצמצם את האור שיתלבש אורות בכלים, וזה בא המדרש ללמד שמצד אחד היה דיבורו של הקב"ה אל משה באופן של השגת האור שקודם הצמצום, וכמבואר לעיל שוידבר אליו היינו לעצמותו ללא שום מסך המבדיל, ומאידך גיסא לצורך ישראל נתצמצם האור מבין שני הכרובים שיהיו לבני ישראל השגה בהם באותיות הדיבור. וכל זה נלמד מתיבת 'לאמר' שכאמור בה נרמז צמצום האור שיוכלו להתדבק בו ית' על ידי אמירה וכאמור.

מלאכה גדולה - להוריד את הגילוי לעוה"ז אורות בכלים

זוהי גם כוונת המדרש 'משה ברח מן השררה... לסוף הוציאם ממצרים וקרע להם את הים הוריד להם את המן העלה להם את הבאר הגזי להם את השלו והקיפן ענני כבוד ועשה את המשכן, אמר מכאן ואילך מה יש לי לעשות עמד וישב לו. אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך יש לך מלאכה גדולה מכל מה שעשית ללמד לבני טומאה וטהרה ולהזהירן היאך יהו מקריבין קרבן לפני'.

וכוונת דברי המדרש דאחרי שגמר משה עבודת המשכן אמר מכאן ואילך אין לי מה לעשות עמד וישב לו, אמר לו הקב"ה יש לך מלאכה גדולה, ולדברינו יבואר ענין המלאכה גדולה הורדת האור למטה בעוה"ז אורות בכלים, וזה נרמז בללמד לבני טומאה וטהרה שכידוע ענין טומאה וטהרה לא שייכי אלא בעוה"ז הגשמי שיש בו אפשרות של טומאה וטהרה ומשא"כ באור שלמעלה מצמצום לא שייך כלל טומאה וטהרה.

'בשבילכם הוא נדבר עימי' - בחי' דיבור בחיתוך אותיות שתוכלו להתדבק בו ית'

זהו שכתב רש"י 'לאמר - צא ואמור להם דברי כבושים, בשבילכם הוא נדבר עימי, בשבילכם - כדי שתוכלו להתדבק באורו האין סוף ב"ה, הוא נדבר עימי לשון דיבור, דהיינו התלבשות באותיות ולא קול גרידא, שכאמור משה רבינו לא היה נצרך לכל והיתה השגתו באור אין סוף ב"ה שקודם הצמצום, ורק בשבילכם - בשביל ישראל צמצם השי"ת אורו לשכון כבוד בין בדי הארון שיוכלו להתדבק בו על ידי אורות וכלים - אותיות הדיבור.

דברי כיבושין - על מתנה זו שניתנה לנו להתדבק ית' בבחי' מלמטה למעלה

וזהו הדברי כיבושין דאחרי שיתודע לאדם שצמצם השי"ת אורו אך ורק בשבילו משום שדיבורו חביב על הקב"ה יותר מהכל, ושינה השי"ת סדרי בראשית כביכול כדי שיהיה ביכלתו להתדבק בבורא כל עולמים על ידי אותיות התורה והתפילה ובעוה"ז אינו עושה כן ומתירשל בתורה ותפילה הרי מורא יעלה על ראשו ורעדה וחיל יאחזמו על שניתן לו מתנה גדולה כזו והוא אינו משתמש בה.

ב. במדרש ילקוט בפרשתן (ילקוט שמעוני רמז תלא) 'אלעזר בן דהבאי אומר יכול היה מדבר עמו לצורך עצמו ת"ל לאמר, לצורך ישראל היה מדבר עמו ולא היה מדבר עמו לצורך עצמו. דבר אחר יכול לא היה מדבר עמו אלא לצורך הקהל, ת"ל לאמר, מדבר היה עמו לצורך עצמו'. ודברי המדרש סתרי אהדדי דממילת לאמר ילפינן דבר והיפוכו הן שהיה מדבר עמו לצורך עצמו והן לצורך ישראל. וכן צ"ב מהו הכוונה לצורך עצמו ומהו הכוונה לצורך ישראל.

היתה נפשו של משה עגומה עליו שלא הביא נדבתו למשכן

ג. במדרש רבה בפרשתן 'רבי תנחומא פתח (משלי כ) יש זהב ורב פנינים וכלי יקר שפתי דעת בנוהג שבעולם אדם יש לו זהב וכסף אבנים טובות ומרגליות וכל כלי חמדה שבעולם וטובה ודעת אין בו מה קנייה יש לו, מתלא אמר דעה קנית מה חסרת, דעה חסרת מה קנית. יש זהב, הכל הביאו נדבתן למשכן זהב הה"ד (שמות כה) וזאת התרומה וגו', ורב פנינים זו נדבתן של נשיאים דכתיב (שם לה) והנשיאים הביאו וגו', וכלי יקר שפתי דעת, לפי שהיתה נפשו של משה עגומה עליו ואמר הכל הביאו נדבתן למשכן ואני לא הבאתי א"ל הקדוש ברוך הוא חייך שדיבורך חביב עלי יותר מן הכל שמכולן לא קרא הדיבור אלא למשה ויקרא אל משה'. ויש לדקדק שהרי מיירי כאן מדיבורו של הקב"ה למשה ומהו שכתוב הלשון 'דיבורך'. עוד יש לדקדק בלשון 'נפשו של משה עגומה עליו'.

המלאכים אינם מרגישים עצמם לבהי' יש ונפרד

ומעתה הבא נבא לביאור ענין ויקרא אל משה שעל כל דיבור ודיבור קדמה קריאה. וברש"י שענין קריאה זו היתה לשון חיבה לשון שמלאכי השרת משתמשים בו וכדכתיב וקרא זה אל זה ואמר וגו', וביאור הענין הוא דהנה במלאכים נאמר משרתיו שואלים זה לזה איה מקום כבודו, והכוונה בזה שלעולם ביטולם להשי"ת לאין המוחלט אין הם מרגישים עצמם כלל ליש ודבר נפרד ולדידם אין שום מציאות כלל חוץ מעצמותו ית' ולכן שואלים הם איה מקום מקום כבודו כיון שהם משיגים שכבודו מלא עולם.

ענין הקריאה אצל המלאכים ואל משה - לגלות בהי' יש ונפרד

אמנם וקרא זה אל זה ואמר, דהיינו עצם הקריאה אחד לשני רק אז הם מגלים שיש עוד מלאכים חוץ מהם. וכענין הזה ממש היה ענין הקריאה למשה רבינו דהנה כפי שנתבאר לעיל משה רבינו לא היה כלל מציאות לעצמו והיתה נפשו צרורה בצרור החיים דבוקה בעצם עצמותו ית"ש, ולכן כשהיה נתגלה לו מראה נבואה לא היה צריך בעצם לשום הכנות והזמנות כיון שהיה תמיד מוכן ומזומן לכך כיון שהיה דבוק בעצם עצמותו, אמנם לחיבת הקודש לגלות חיבתו קרא לו השי"ת משה, משה, ובקריאה זו בעצם נתגלה למשה רבינו שיש כאן מציאות של נברא דבר נפרד מהשי"ת, וזה שאמרו חז"ל שקריאתו של משה היתה כדוגמת המלאכים כיון שבשניהם עצם הקריאה מגלה את עצם היותם מציאות כלל.

הקריאה היתה לצורך בני ישראל שיוכלו להתדבק בו ית' אורות בכלים

המורם מכל האמור שענין הדיבור אל משה מבין שני הכרובים היה ענין השראת שכיתנו בזה העולם אורות בכלים כדי שיוכלו אף קרוצי חומר להתדבק באור אין סוף ב"ה. וכאמור כל זה היה לצורך ישראל

הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם, דאף שכבר נבראו העולמות ברצונו הפשוט יתברך, עם כל זה אין שום שנוי והתחדשות ח"ו, ולא שום חציצה מחמתם בעצמות אחדותו הפשוט, והוא הוא גם עתה כקודם הבריאה, שהיה הכל עצמות אין סוף ברוך הוא, ובחינה זו נקראית בספרי הקודש הבטה מלמעלה למטה.

והבחינה הב' הוא בחי' יחודא תתאה, שהוא 'מצידנו' ואצלנו יש בחינת עולמות, והוא יתברך מחיה ומהוה אותם בכל רגע. והיינו 'בראשית ברא אלוקים' שכבודו צמצם כביכול את כבודו, ונתהוה מציאות כזו שיכול להמצא ענין מציאות עולמות וכחות ונבראים מחודשים, בבחינות שונים ומחולקים, והוא הבחינה שמצדנו, והיינו כפי השגת הנבראים בחוש, [ולדעת כמה מספרי הקודש בבחינה זו נקרא הקב"ה 'ממלא כל עלמין' שהוא יתברך מתפשט ומסתתר בפנימיות כל הנבראים לחיותם ולקיימם], ובחינה זו תיקרא הבטה מלמעלה למעלה.

ושתי בחינות אלו הוא כל סדר עבודתנו עלי אדמות, להעלות את כל העולמות כולם מלמעלה למעלה, ולהגיע להשגת היחוד, כדי לחבר בחינת יחודא עילאה בבחינת יחודא תתאה ביחודא שלים.

ומעתה הרי בשעת מתן תורה נתגלה הבחינה של יחודא עילאה ד'אין עוד מלבדו אפס זולתו', ולכן פרח נשמתם במתן תורה כיון שבבחינה זו אין שום מציאות לעולמות. אולם בהשראת השכינה במשכן נתגלה בחי' זו של מלמעלה למעלה, כפי האור שאחרי הצמצום, ובבחי' זו יש מקום לנבראים להשגה באורו ית' ולהתדבק בו על ידי האותיות.

הגילוי ביציאת מצרים - יחודא עילאה מלמעלה למטה

ואותה בחינה ממש מצינו בסדר הגילוי ביציאת מצרים וספירת העומר, שכמבואר בדברי האר"י הק' הרי בליל חג הפסח מתגלה אורות נפלאים שלא לפי סדר ההשתלשלות ולא לפי סדר והדרגה, אלא בשעתא חדא ורגעא חדא נכנסין כל המוחין מקטנות ראשון עד גדלות שני, ובימי הספירה נכנסין כל המוחין כסדר הרגיל של עיבור יניקה ומוחין, עד שבחג השבועות באים לגדלות המוחין.

עבודת ימי הספירה - יחודא תתאה מלמעלה למטה

ושני בחי' אלו הם כאותה בחי' של מתן תורה והקמת המשכן, שבלייל חג הפסח מתגלה בחי' יחודא עילאה, עצם עצמותו, מלמעלה למטה, ובימי הספירה העבודה הוא בבחי' מלמעלה למטה.

אולם להג"ל עולה שבחג השבועות הוא גם כן בחי' יחודא עילאה מלמעלה למטה, ורק בהקמת המשכן נשלמה בחי' למטה למעלה.

ונמצא עולה שתחילת העבודה שהוא הארת ליל פסח, ותכלית העבודה בחג השבועות הוא בבחי' יחודא עילאה מלמעלה למטה, והעבודה הוא רק בימי הספירה להוריד הארות אלו בתוכנו אורות בכלים.

ו.

מתן תורה בבחי' מלמעלה למטה - הקמת המשכן בחי' מלמעלה למעלה

ומכל הלין עולה, שבמתן תורה היתה עצם ההתגלות של עצם עצמותו ית"ש ויתעלה לכלל ישראל, וגילוי זה עדיין לא היה בחיתוך דיבור ובחיתוך אותיות, והיה זה בבחי' ראייה בלבד, רואים את הקולות, וכל זה הוא בחי' מלמעלה למטה, אמנם השראת השכינה במשכן היתה כדי להשרות שכינתו בתוכנו בעוה"ז הגשמי, וגילוי זה היה בחינת בינה בהבנה והשגה שיוכלו הברואים להתדבק בו ית' על ידי אותיות התורה והתפילה ובחי' הוא בחי' מלמעלה למעלה.

יחודא עילאה - מלמעלה למטה

וביארור ב' בחינות אלו כבר נתבאר כמה פעמים בספרינו מעשה חשוב, דהנה מודעת זאת שקודם שנבראו כל העולמות היה הוא ושמו אחד, דהיינו אחד בתכלית הפשיטות שאין שום מציאות אחרת מבלעדי ית"ש, והיה אור אין סוף ממלא את כל החלל, ובאופן זה לא היה מקום כלל לבריאת העולמות שהם בריאה הנראית כנפרד מבורא כל עולמים, ולא היה שייך דבר שיהיה בבחינת נברא כי היה בטל בתכלית הביטול במציאות ממש.

וכדי לברא את כל העולמות צמצם השי"ת את אורו האין סוף כדי שיהיה מקום פנוי לעולמות, והיינו שהעלים את אורו האין סוף ב"ה שיהיה מקום פנוי שבו יהיה אפשרות שיהיו בחינת עולמות נפרדים חוץ ממנו ית'.

יחודא תתאה - מלמעלה למעלה

אמנם אף על גב שנבראו העולמות ונראים ונשמעים כדבר נפרד, הרי באמת לאמיתו הוא רק משום המושג של 'סתירה בדבר והיפוכו', שברא בורא כל עולמים, וכדי למלאות החסרון שנתהוה על ידי זה, ברא השי"ת את מושג ה'צמצום', דהיינו ששייך שיתקיים יחדיו דבר והיפוכו, על ידי הבורא ית"ש שהוא כל יכול, ועל ידי זה יוצא לנו דבר שהוא בבחינת נברא, והמהות והמציאות של נברא הוא שאינו כל יכול, ובגלל ההסתרה של דבר והיפוכו יש מקום לבריאת העולמות, שהם בריאה הנראית מצידנו כמציאות נפרד, אבל מצידו ית"ש הרי 'את השמים והארץ אני מלא', והיינו שכמו קודם בריאת העולמות היה רק הוא ית"ש כל המציאות, כמו כן הוא אחר הבריאה, וכל הברואים כולם בטלים בתכלית הביטול אצלו ית' וכלא קמיה כלא חשיב, ורק דבר ה' הוא המחייב ומהוה אותם להיותם יש מאין, ואין להם שום מציאות עצמית כלל וכלל.

וב' בחינות אלו הם הנקראים בספרי הקודש יחודא עילאה ויחודא תתאה, בחינה הא' הוא בחי' יחודא עילאה, היינו ש'מצדו יתברך' אין שום מציאות של עולמות כלל, והם מיוחדים כמו קודם הבריאה ממש. שמצדו יתברך גם עתה אחר שברא וחדש העולמות ברצונו, הוא ממלא כל העולמות והמקומות והבריות כלם בשווי גמור ואחדות פשוט, 'ואין עוד מלבדו' כמשמעו ממש, וכמו שתקנו לנו קדמונינו ז"ל לומר קודם התפילה 'אתה

**לכבוד יומא דהילולא קדישא של מרן קודש הקדשים
בעל אור שבעת ימים הבעל שם טוב זכותו יגן עלינו ועכ"י,
הננו מלקטים בזה נקודה חביבה ממאמר עמוק ונפלא
מכ"ק אדמו"ר שליט"א.**

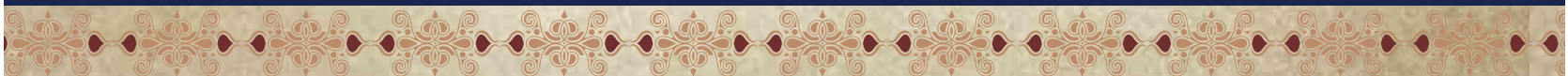
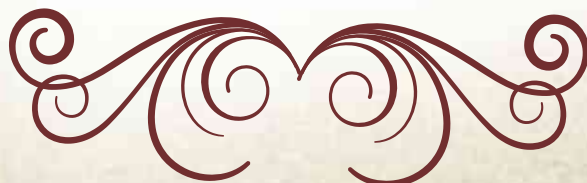
מנחם מנדל מויטבסק זי"ע 'היה היה דבר השם ביד הבעל שם, ויגזור אומר ויקם, אחד היה ומהקדמונים לא קם כמוהו ואחריו לעפר מי יקום', והוא הגבר הוקם על, שהאיר לארץ ולדרים עליה עבודה זו של העלאת העולמות מלמטה למעלה, לייחד ולקשר את האדם עם כל גשמיותו אל שורשו העליון, ולזה מרמז רמז זה דעבודת הבעש"ט הוא הוא עבודת בצלאל ואהליאב בעבודת המשכן להעלות את העולמות מלמטה למעלה.

ותראה רמז נפלא בפסוק (לה, ל-לב) 'ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה. וימלא אתו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובעצת ובכל מלאכה'. 'קרא י' ב' שם' נוטריקון קרא 'ישראל בעל שם' שאותו קרא השי"ת לגלות אור זה של להעלות עולמות התחתונים מלמטה למעלה. 'ולהורות נתן בליבו' דייקא כמבואר לעיל שלא רק חכמה במוחו אלא אף בליבו. 'הוא' הרמז שתיבות אלו עם הכולל מרמז לנשמת מרן 'רבי ישראל בן אליעזר' שעולה כמנין תיבות 'בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה אהליאב בן אחיסמך למטה דן' עם הכולל שזהו מרומז בתיבת הוא. וזהו גם הרמז ב'ואתו' אהליאב בן אחיסמך וגו', שזה מרמז לכולל שיש להוסיף, שאז עולה מנין שמותיהם כמנין 'רבי ישראל בן אליעזר'.

'ולהורות נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן. מלא אתם חכמת לב לעשות כל מלאכת חרש וחשב' (שמות לה, לד-לה). ויש לדקדק מהו הלשון 'הוא' ואהליאב, והלא בבצלאל מיירי הכא והל"ל 'ולהורות נתן בלבו ואהליאב וגו'. עוד יש לדקדק בפסוק בפרשת פקודי (שמות לח, כב-כג): 'ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה. ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש'. וצ"ב מהו הלשון 'ואתו' הל"ל ואהליאב וגו'.

ונראה לפרש בדרך רמז בגילוי נפלא בעזה"ת דהנה 'בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה אהליאב בן אחיסמך למטה דן' עולה בגימטריא אלף ומאה ושבעים ושמונה. 'רבי ישראל בן אליעזר' עולה כמנין אלף ומאה ושבעים ותשע. וכשנצרף את הכולל עולה חושבנא דידיה כחושבנא דידין. והוא פלא.

וחשבתי לבאר הכוונה בזה, דכפי מה שנתבאר עד עתה הרי תכלית עבודת המשכן היה להעלות את כל העולמות מלמטה למעלה וזה היה עבודת בצלאל וחכמי לב אשר איתו להעלות את כל הזהב ושאר הנדבות לשרשם העליון על ידי עבודת המשכן. ומי לנו גדול מהבעש"ט הק' אשר כלשונו הידוע של מוריניו ורבינו הרה"ק רבי

הלכות בשר בחלב המצויים בחג השבועות
הגאון הגדול מורינו
רבי אהרן ארי' הכהן כ"ץ שליט"א
 רב דבית מדרשינו בית שמש בעמ"ח ספרי פסקים ותשובות

יתן השי"ת ונזכה לקבל התוה"ק בשתי ידים, אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד, להיות כלי מחזיק ברכה לאורות הנשפעים בחג השבועות הבעל"ט, ולהיות דבוקים תמיד בהשי"ת ובתורתו.

הזמן גרמא לעסוק בכמה מהלכות בשר בחלב המצויים בחג השבועות ובהכנות לקראתה, בדרך קצרה ובאופן השווה לכל נפש [יודגש שחלק מהדברים שנויים במחלוקת הפוסקים, ובמסגרת זו השתדלנו להביא את ההכרעה המקובלת למעשה, ולתוספת הרחבה יש לעיין בספרי הפוסקים].

א. הכנת המאכלים בכלים של בשר או פרווה למאכלי חלב, ואפייתם בתנור בשרי או פרווה

- שימוש בכלי בשרי למאכל חלבי - בצונן. מותר רק בכלי שהדרך להדיחו לאחר כל שימוש, ולפ"ז ברוב הבתים יהיה מותר להשתמש בממעבד-מזון בשרי למאכלים חלביים צוננים. אלא שכתב הש"ך (סי' פט סק"ג) שהיתר זה הוא רק באקראי, אבל באופן קבוע אסור, שמא יבוא להשתמש בו בחמין [ואם הכלי אינו בלוע מבשר, כי דרך כל השתמשותו רק בצונן, מותר אפילו בקביעות, ובתנאי שהדרך להדיחו תמיד וכנ"ל].

- שימוש בכלי פרווה למאכל חלבי - בצונן. מותר על סמך שידיחנו לאחר השימוש, ואפילו אם אין דרכו בהדחה תמיד.

- דבר חריף. כגון בצל ושום, אסור להשתמש בסכין או מחבת בשרי אפילו לבצל פרווה, אם בדעתו

מנהג ישראל לאכול מאכלי חלב בשבועות (רמ"א סי' תצד ס"ג), ומנהג אבותינו תורה היא (מג"א סק"ו), והרבה טעמים נאמרו במנהג זה (שו"ע הרב).

אחד מהטעמים הביאו הפוסקים (פר"ח, א"ר, חק יעקב, משנ"ב) בשם הכל בו (סי' נב) "נהגו לאכול דבש וחלב, מפני התורה שנמשלה בהם, כמו שכתוב (שיה"ש ד יא) דבש וחלב תחת לשונך".

יש להבין מדוע נמשלה התורה דוקא לשני דברים הללו, ומה המעליותא בהם. ושמעתי פעם לפרש, שהנה יש מאכלים שהם טובים וערבים בפני עצמם, כמו לחם ובשר ודגים וכדו', אבל חלב לעצמו אין לו כמעט שום טעם, ורק כשמוסיפים אותו למאכלים אחרים הרי זה משביח מאוד, כמו בקפה, עוגה, שוקולד וכיוצ"ב. כך גם דבש [באופן ההפוך], שבפני עצמו קשה לאכול לרוב מתיקותו, אבל כשמוסיפים אותו למאכלים אחרים, הרי זה ממתיק ומשביח מאוד.

לכן נמשלה התורה למאכלים אלו, להורות שמעלת וסגולת התורה איננה רק להיות מחוברים אליה בשעת הלימוד גרידא, אלא שתהא חקוקה בנפשנו תמיד, לראות בכל דבר את רצון השי"ת ואיך לנהוג בכל רגע ע"פ התורה הק'. ולזה אמרו חז"ל (קידושין ל:): 'בראתי יצה"ר בראתי לה תורה תבלין', ששמירת התורה היא ע"י שתהיה כמו תבלין לכל משעולי החיים, בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך.

אשרינו שזכינו חברי ק"ק 'בראד' רמת בית שמש ד', לשהות באהלה של תורה באופן נפלא עד מאד, וכפי שיעידון כתלי ביהמ"ד אשר מעולם לא פסקה ישיבה מהם, וקול התורה מהדהד בין כתליה בימים ובלילות, מפי אברכים מסולאים בפז שאין להם בעולמם אלא ד' אמות של הלכה, תחת שרביט הנהגת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א המאיר נתיבותינו ומאלפנו בינה בתורה וחסידות.

שאר מאכלים. דעת הט"ז שגם שאר מאכלים אסור לעשותם בשריים או חלביים בלא היכר. אבל רוב הפוסקים (מנחת יעקב, פר"ח, חו"ד, בית מאיר וחת"ס) מקילים בזה, דאין להוסיף על גזירת חז"ל. אבל מיני מאפה [קרקרים ולחמניות וכדו'] לכו"ע אסור, דהוי כפת. אכן במיני בעוגות ועוגיות מתוקים שאין הדרך לאכלם עם בשר, מותר לעשותם חלביים בלא היכר, דאין חשש שיאכלם עם בשר (פר"ח ופת"ש בשם מהרי"ט).

ההיתר של 'דבר מועט'. דוקא כשנעשה ליום הקרוב, ולא כשעושה כמה ימים מקודם לכן (חמודי דניאל ופמ"ג).

אופן עשיית היכר. ההיכר מועיל דוקא כשעשאו קודם האפיה, אבל לאחר שאפה בלי היכר, נאסר הפת ואין מועיל לו היכר [ויש מתירים באופן שהיתה כוונתו בשעת האפיה לעשות אח"כ היכר].

אין צריך שע"י ההיכר יראו שהוא חלבי, רק העיקר שיהיה משונה באופן שישאלו על פשר השינוי הזה.

מאכל ממולא [בורקס וכדומה]. דעת כמה אחרונים (דרכ"ת ובן איש חי בשם שו"ת תפארת אדם, ושכן המנהג) שאין צריך היכר, כי כל אחד יודע שעלול להיות ממולא בגבינה. והדבר מצוי גם בבלינצ'עס, קרעפליך. וכן המנהג גם כיום בקרעפליך, שלפעמים עושים אותם ממולאים בבשר ולפעמים ממולאים בגבינה.

ג. אכילת הלב ובשר בסעודה אחת; ברכה אחרונה ביניהם

כתב הרמ"א (או"ח סי' תצד ס"ג) "אוכלים מאכל חלב ואח"כ מאכל בשר".

הזוה"ק (מובא בב"י או"ח סי' קעג וש"פ) מחמיר מאד שלא לאכול חלב ובשר בסעודה אחת, אפילו כשאוכל את הבשר לאחר החלב. לאור זאת, המנהג המקובל בהרבה קהילות, לאכול מאכלי חלב ומיני מזונות [וכדי שיהיה קידוש במקום סעודה יש לאכול מזונות שיש בהם כזית קמח בכדי אכילת פרס, שהוא 4 דקות] לאחר קידוש של סעודת היום, ואח"כ נוטלים ידים לסעודת יו"ט בבשר ודגים (דרכ"ת סי' פט סקי"ג בשם גדולים וצדיקים).

ברכה אחרונה. מצד דיני בשר בחלב, אין חיוב לברך ברכה אחרונה על מאכלי החלב לפני סעודת הבשר, דעצם נטילת ידיו לסעודת הבשר נחשב כסעודה אחרת (ראה פסקים ותשובות סי' פט הערה 711).

אמנם למעשה יש לברך ברכה אחרונה על מאכלי החלב מחמת סיבה אחרת, דאין ברכת המזון פוסרת את הפרפרת שאכל לפני הסעודה (כמבואר בשו"ע סי' קעו ס"א, ואף שבביה"ל פקפק בזה לגבי פת הבאה בכיסנין, מ"מ בשועה"ר ושאר פוסקים

להשתמש בו אח"כ לחלב, כי בדבר חריף אין נ"ט בר נ"ט, והחריף מוציא טעם, ומשביח אפילו כשהכלי אינו בן יומו.

בישול פרווה בסיר בשרי על דעת לאכלו עם מאכלי חלב. אם הכלי בן יומו מבשר [דהיינו, שעדיין לא עברו כ"ד שעות מעת שבישלו בו בשר], דעת הרמ"א שאסור לאכלו עם חלב, אבל לאחר שכבר נתערב בחלב מותר בדיעבד (ועי' ש"ך סי' צה סק"ד בשם מהרש"ל, ולמעשה כתב המהרש"ם שבבשר עוף יש להקל בדיעבד בכל ענין).

אם הכלי הבשרי אינו בן יומו, כתב הרמ"א שמותר לכתחילה, אמנם דעת הרבה פוסקים (כ"ה בחכמ"א, חמודי דניאל, תה"ל"ד, וכן מדויק בביאור הגר"א) פירשו שכוונת הרמ"א להתיר לערב את התבשיל עם חלב לאחר שכבר נתבשל, אבל אסור לבשל לכתחילה על דעת כן.

כתב החכמת אדם, שבשעת הדחק שאין לו מי שישאלונו סיר חלבי, מותר לכתחילה לבשל מאכל פרווה בסיר בשרי שאינו בן יומו, אף כשבדעתו לאכלו עם חלב. ובזמנינו נראה להתיר במקום הצורך אף כשיש לו ממי לשאול, מפני שהיום אין הדרך לשאול סיר מהשכנים, אבל כשאפשר בקלות לשאול מהורים או שאר קרובים המתגוררים בסמיכות וכדו', אין להקל.

אם בדעתו להכין מאכל פרווה, שרק חלק ממנו יאכלוהו עם חלב, אזי אם הרוב אינו עתיד להאכל עם חלב, מותר לעשותו לכתחילה בכלי בשרי שאינו בן יומו (ע"פ מהרלב"ח המובא בש"ך סי' קיט).

אפיית חלבי בתנור בשרי. מותר רק כשהתנור אינו בין יומו, והמאכל יבש ומכוסה.

אפיית פרווה בתנור בשרי על דעת לערבו עם חלב. מותר כשיש אחד מג' הדברים דלהלן: א. אינו בן יומו. ב. מאכל יבש, כמו חלות ועוגיות. ג. מאכל מכוסה [כגון עם נייר כסף וכדומה].

מיקרוגל. אסור לחמם מאכל חלבי במיקרוגל בשרי, ובשעת הדחק יש להתיר ע"י ב' כיסויים. וחימום מאכל פרווה במיקרוגל בשרי כשדעתו לאכלו עם מאכלי חלב, מותר כשיש אחד מג' הדברים דלעיל.

חימום מאכלים חלביים על הפלטה. צריך להניח הפסק כלשהו בין הפלטה לכלי החלבי, כגון תבנית חד-פעמית או נייר-כסף. כמו כן צריך ליזהר שהכלי החלבי לא יגע בסירי הבשר שע"ג הפלטה.

ב. עשיית 'פת' חלבי

עשיית פת חלבי. חז"ל אסרו לעשות לחם בשרי או חלבי, שמא יאכלנו עם המין הנגדי [ונאסר משום קנס אף בדיעבד]. והתירו רק כשעשה היכר בפת, או שעשה כמות קטנה ליום אחד.

הפוסקים אם עדיין צריכים גם נטילת ידים וקינוח והדחה (ראה פסקים ותשובות סי' פט אות י). אבל אם המתין רק חצי שעה, יש להקפיד לעשות גם נטילת ידים וקינוח והדחה [ויש לפרסם דבר זה, כי אין הדבר ידוע כ"כ להמונים. ומ"מ כשבא לאכול רק בשר עוף, יש מקום להקל].

- לפי המנהג שאוכלים בשבועות את מאכלי החלב לפני נטילת ידים לסעודה, א"כ בלא"ה יש כאן נטילת ידים, וכן קינוח והדחה כשאוכל פת ושותה יין לפני אכילת הבשר, ויוצא ידי כל הדעות.
- מפת השלחן. לאחר אכילת מאכלי החלב, יש להסיר המפה שאכלו עליה מאכלי חלב, ולפרוס מפה אחרת למאכלי הבשר (ע"פ שו"ע יו"ד סי' פט ס"ד).
- כלי האכילה והכוסות. כל הכלים הכוסות והסכו"ם, יהיו כאלו שלא משתמשים איתם אח"כ בסעודה הבשרית. כמו כן, אם השתמש בגביע תוך כדי אכילת מאכלי החלב [ולא רק לקידוש], יזהר לשוטפו לפני סעודת הבשר.

ד. דין המתנה לאחר גבינה קשה וגבינה צהובה

- כתב הרמ"א (יו"ד סי' פט ס"ב) שלאחר אכילת גבינה קשה, יש להמתין כמו לאחר אכילת בשר. ולפ"ז צריך להמתין שש שעות בין גבינה קשה לאכילת בשר.
- 'גבינה קשה' המוזכרת בפוסקים, הכוונה לגבינה ששהתה בתהליך הייצור לכל הפחות ששה חדשים, כי ישון זה גורם לגבינה להיות קשה מאד, ונדבקת בין השיניים כמו בשר (דרכי משה, ש"ך, פר"ח ועוד).
- בענין 'גבינה צהובה' וגבינה מלוחה' נחלקו גדולי הדור האחרון, יש אומרים שאינן בכלל גבינה קשה, שהרי אינן מתיישנות ששה חדשים [וכמעט כל הגבינות הכשרות המיוצרות בארץ ישראל, תהליך ייצורם הוא לכל היותר כחודשיים], ומותר לאכול בשר אחריהן כמו לאחר גבינה רכה (כן מובא מהחזו"א, הגר"מ פיינשטיין, הגר"א קוטלר, באר משה, אבן ישראל). מאידך גיסא יש מחמירים שגם גבינה צהובה דינה כגבינה קשה ויש להמתין אחריה שש שעות, מפני שמכניסים בה חומרים הגורמים להתקשות הגבינה כמו גבינה קשה שהיתה בימים הקדמונים (מנחת יצחק, הגר"מ א פריינד, שבט הלוי, הגר"ש אלישיב. והגר"ש אויערבאך הורה שראוי להחמיר).
- למעשה אין בזה הכרעה ברורה או מנהג ידוע, ויש לכל אחד לנהוג בזה כפי המקובל מאבותיו והוראת רבותיו.
- גם לדעת המחמירים בגבינה צהובה, אם הפסיק בין האכילות בשינה [אפילו שינת היום], יש להקל להמתין רק חצי שעה כמו לאחר גבינה רכה (הגר"ש אלישיב). וכן יש להקל לצורך סעודת שבת ושאר סעודות מצוה (הגר"ע אויערבאך).

סתמו לברך ברכה אחרונה אף בזה, ובפרט שאם אכל כמה סוגים של פת הבאה בכיסנין נראה שגם הביה"ל מודה שאין ברכת המזון פוטרם, ואכמ"ל בזה). וכדי לצאת מידי כל ספק, נכון לעשות הפסקה קצרה [כרבע שעה] לפני שנוטל ידיו.

ד. המתנה בין חלב לבשר; קינוח והדחה; החלפת

המפה

- המתנה בין חלב לבשר. דעת השו"ע (יו"ד סי' פט ס"ב) שאין צריך להמתין כלל בין חלב לבשר, אמנם בזה"ל מודה שלא יאכל חלב ובשר באותה שעה, ולכן יש נוהגים להמתין שעה בין חלב לבשר, וי"א שאין כוונת הזוהר לשעה ממש וסגי בחצי שעה, וכן המנהג המקובל ברוב תפוצות ישראל.
- הנה בענין המתנה בין בשר לחלב בחג השבועות, ידועים דברי הכלבו (סי' קו) שבחג השבועות אין צריך להמתין שש שעות לאחר הבשר, דכיון שהאריכו בתפילה ותאב לאכול, ממחר המאכל להתעכל במעיו. ובחק יעקב (תצד סקי"א) לאחר שהביא דברי הכלבו, מסיק "ומ"מ השומר נפשו ירחק מהן, וכן הסכמת האחרונים דגם בחג השבועות יש ליזהר בכל כמו בכל השנה", וכ"כ הפמ"ג (או"ח סי' תצד משב"ז סוסק"א) שיש ליזהר בכל מה שנוהרים בכל השנה, שלא יצא שחרם בהפסדם, הו"ד במשנ"ב (שם סקי"ז).
- ברם לענין המתנה בין גבינה לבשר, שאינו מעיקר הדין רק מנהג המיוסד ע"פ הזוהר, יש יותר מקום להקל, וכן מציינו בספה"ק נועם אלימלך (סוף פר' משפטים) שבשבועות מותר לאכול בשר אחר גבינה בלא המתנת שיעור. אכן בשל"ה הק' (שבועות אות טז) ועוד אחרונים מבואר שגם בשבועות יש להמתין בין גבינה לבשר, ולכן יש שפירשו (הרה"ק משינאווא) כוונת הנוע"א שבשבועות אין צריך המתנת שעה [לאילו הנוהגים כך כל השנה] רק סגי בחצי שעה.
- לכן גם בשבועות יש ליזהר שתעבור חצי שעה בין אכילת מאכלי החלב לאכילת מאכלי הבשר. אבל אין צריך להמתין חצי שעה עד תחילת סעודת הבשר.
- קינוח והדחה. כתב השו"ע (יו"ד סי' פט ס"ב) שבין אכילת חלב לאכילת בשר, צריך לרחוץ הידים, וכן לעשות קינוח והדחה לפיו, דהיינו שיאכל דבר שאינו נשאר דבוק בפה וידיח פיו במים או שאר משקים. אך כתב השו"ע שזהו דוקא כשבא לאכול בשר בהמה, אבל באכילת בשר עוף לאחר גבינה, אין צריך נטילת ידים וקינוח והדחה. ויש מחמירים אף בבשר עוף (כנה"ג, יד יהודה ועו"פ).
- לפי הנוהגים להמתין שעה בין חלב לבשר, נחלקו

”מזרח בראד”

תשובה בענין צד ה'מזרח'

בבית מדרשינו החדש בשכונת ניי וויליאמסבורג

מאת הגאון רבי יעקב שלמה ליכטענשטיין שליט”א

מראשי הכולל בראד וויליאמסבורג

בעזהש”ת

שפעת שלומים מגבהי מרומים, יעלה ויבוא ויגיע אל ראש מעלת כבוד הגה”צ המפורסם, מאיר עיני ישראל בספריו, מלאכת מחשבת מעשה חושב, על ישראל הדרתו, ברוחב בינתו, ועומק חכמתו

מורינו כקש”ת אדמו”ר אב”ד דקהילתנו הק’ שליט”א

הנני בזה בתשובה מאהבה, על מה שדיברנו עם הוד מעכ”ת, בענין לבחור צד מזרח בבית המדרש הגדול והחדש והמפואר דקהל בראד המעטירה, ההולכות וניבנית פה עיר וויליאמסבורג יצ”ו לשם ולתפארת, והבית בהבנותו יהי בית אלקים לתורה ולתפלה ולגמילות חסדים, תל תלפיות שכל פיות אליו פונים. ובהיות שהביהמ”ד נמצא בשכונת ניי וויליאמסבורג, שצד המזרח שם אינו מבורר כל צרכו, וכל אחד בונה במה לעצמו ובוחר לעצמו צד מזרחית כרצונו, לכן באתי בזה למלאות בקשת מעכ”ת, לסדר כל השיטות באופן יפה אף נעים, ולברר כשמלה את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, ולקבוע צד המזרחית הנכונה לבית המדרש בראד החדש, וממנו ילמדו וכן יעשו.

ולעין בו כדי לברר בדיוק גמור היכן מקום נגד המקדש, 'ומקדש' שעל פיו יקבע מקום הארון הקודש (שו”ת ויברך דוד להל’ תפילה ח”א סוסי קפ”ז).

להתפלל כנגד מזרח

הנה בטור ושו”ע סימן צ”ד מבואר שיש להתפלל כנגד ארץ ישראל, וכתב הרמ”א דכיון שאנו [באירופא] עומדים במערבו של ארץ ישראל צריכים אנו להתפלל לצד מזרח שהוא כנגד ארץ ישראל ע”כ. ואה”נ מדינות העומדים במזרחו של א”י כמו בבל [אירא”ק] וכן שאר מדינות ערב, וכן אינדיע וכינא וכיו”ב, מתפללין לצד מערב שהוא כנגד א”י, וכן עיירות ומדינות העומדים למעלה מירושלים לצד צפון כמו מירון צפת וטבריה, וכן מדינת סיריא וטערקיי ורוסלאנד וכיו”ב מתפללין לצד דרום כשהוא כנגד ירושלים.

ויש להמליץ בזה מאמר חז”ל (פסחים דף ק’) 'פורס מפה ומקדש', דהיינו שצריך "לפרוס מאפע" של כדור העולם

מזרחית דרומית לבני איירופא וניו יארק

כתב הלבוש (סעי' ג') הובא בטורי זהב (סק”ב) ובמגן אברהם (סק”ד) דבארצות שלנו דהיינו במדינת איירופא שהם עומדים מערבית צפונית לארץ ישראל, 'טוב ונכון' לבנות כותל מזרחי של הביהמ”ד כנגד מזרחית דרומית שהוא כנגד א”י, ולא סגי כנגד מזרח בלבד (ואדרבה אם מעמיד הכותל כנגד מזרח העולם הרי עושה כדרך המינים המתפללין נגד זריחת השמש כמבואר להלן). ומה ששתקו הראשונים ובעלי השו”ע מזה, כתב השו”ע הרב (בסידור

למזרחית דרומית כנגד המקום שאנו עומדים [המרחק מקו המשווה עד ירושלים הוא בערך 2200 מייל, ומקו המשווה עד ניו יארק הוא 2800 מייל, נמצא שאנו יושבים בערך 600 מייל יותר צפוני]. ולפי האמור יש לכתחלה לקבוע הבתי מדרשים באופן שהארון הקודש יהי פונה לצד מזרחית דרומית כנגד א"י [south east].

והזמין לנו השי"ת בעיר וויליאמבורג [בישוב הישן] וכן בבארא פארק שרוב העיר הרחובות והבנינים עליהם בנויים באלכסון בכיוון 'מזרחית דרומית', ונמצא דמורח העולם הוא בקרן זווית של הביהכ"נ (בוומבס"ג כנגד קצה פלאשינג' ובראדווע"י, ובב.פ. כנגד אוישע"ן פארקווע"י), ולכן נתפשט המנהג אצל רוב בתי מדרשים וכן קבעו מרן רביה"ק מסאטמאר ז"ע ושאר גדולי ישראל זצ"ל כשבאו לאמערקע הארון לצד מזרחית דרומית שהוא כנגד א"י דהיינו בוומב"ג כנגד פלאשינג' עוו. דאם הארון יהי לצד השני דהיינו כנגד בראדווע"י הלא יהי לצד 'מזרחית צפונית north east ואין זה כנגד ירושלים. ובבארא פארק כנגד העוועניא"ס הגבוהים (כנגד 16 או 18 עוו. וכו'), דאם יהי לצד שני דהיינו כנגד הסטריט"ס הנמוכים (כנגד 42 או 39 סט. וכו') הלא יהי לצד מזרחית צפונית. וכן העלה בשו"ת חבלים בניעימים (ח"ה סי' א').

וכל זה בעיר ניו יארק והגלילות, אבל שאר עיירות התחתונות שבאמערקא, כמו פלארידע, אריזאנע, וקאליפארניע, הם עומדים בישר כנגד ארץ ישראל, ועליהם להתפלל כנגד מזרח העולם ולא לצדד למזרחית דרומית.

*

אבל י"א דמניו יארק לארץ ישראל כיון שכדור העולם הוא עגול, דרך הישר הוא לצד צפונית מזרחית ולא לצד מזרחית דרומית, ולפי"ז יותר טוב לקבוע הארון לצד מזרחית צפונית דהיינו כנגד בראדווע"י (כמו ביהמ"ד דנייטרא, וויען ועוד) ולא

ד"ה בתפילת) והערוך השלחן (סעי' ה') שרבותינו הראשונים ובעלי השו"ע היו בצרפת [פראנקרייך] ובאשכנז [דייטשלאנד] ובספרד [שפאניע] שהם עומדים יותר מכוון כנגד א"י למערב, אבל מדינות צפוניות ביותר דהיינו פולין ורוסיה (דהיינו אוקריינא, אבל רוסלאנד ממש עומדת כולו לצפון א"י) הם עומדים ביותר לצפון העולם שהוא מערבית צפונית לארץ ישראל, לכן צריכים להתפלל מזרחית דרומית כנגד א"י עיי"ש.

ואף שיש חולקים בזה, וכנראה שכך היה מנהג העולם מאז ומקדם לבנות הביהכ"נ לצד מזרח העולם ממש כמו שהעיד הערוך השלחן (סעי' ו'), וכבר כתב הלחם חמודות (הובא בביאה"ל) ליישב מנהג העולם (וכן הערוך השלחן שם מסעי' ז' אילך), מ"מ הסכימו הפוסקים כהלבוש, וכ"ה בשו"ת חתם סופר (סי' י"ט) ובשו"ת מהר"ם שיק (סי' מ"ז) אודות ביהכ"נ באונגארין שכבר בנו הארון לצד מזרח, ואח"כ מצאו ע"י מדידת הקאמפע"ס שהמזרח האמיתי הוא בקרן זווית של ביהכ"נ, וממילא כותל דרומי הוא מזרחית דרומית, דשפיר דמי לשנות מקומו לצד דרום שהוא מזרחית דרומית כדי לקיים שיטת הלבוש עיי"ש. וכן אמר הגר"ח מבריסק זצ"ל לגבי מדינת ליטא (שאלות אות י"ט הובא בספר ויברך דוד על הל' תפלה ח"א סי' קפ"ד).

והיות "שאין בידינו לבנות כרצונינו כי הבנינים נעשים ע"פ רשיון הממשלה" (לשון הערוך השלחן סעי' ה'), וכמה פעמים הרחובות והבנינים בנויים באופן שמזרחית דרומית הוא בקרן זווית של הביהמ"ד, ואז אי אפשר לקבוע הארה"ק באלכסון כנגד הקרן זווית, ככה"ג יש לקבוע הארון או לצד מזרח או לצד דרום דשניהם נוטים לצד מזרחית דרומית, וכמבואר בשו"ת חתם סופר (שם) ובערוך השלחן (סעי' ח') דאף אם נוטה יותר לדרום שפיר דמי אם נוטה קצת גם למזרח.

*

והנה גם ניו יארק הוא כמו איירופא שעומדת קצת למעלה מארץ ישראל לצד צפון, ונמצא דירושלים נוטה קצת

א. ואף שגם צרפת ואשכנז עומדים צפונית מערבית מא"י והיה להם להתפלל מזרחית דרומית, כנראה שלא חששו באלכסון

כזה שרובו למזרח ומעט לדרום לצדד המכוון, ורק במדינות פולין ואוקריינא שהם יותר צפונית ורק מעט נטיה למערב חששו לצדד לדרום. או י"ל שלא ידעו בזמנם המאפע של העולם כמו בימינו וסברו שצרפת ואשכנז הם עומדים ממש כנגד א"י למערב, וכמו שנראה מלשון הערוך השלחן.

ב. וי"א שגם הרמ"א אינו מסכים לדברי הלבוש, שהרי מדינת פולין מקום מגוריו של רבינו הרמ"א ז"ל עומדת צפונית מערבית לא"י, ואפ"ה סתם הרמ"א שצריכים להתפלל לצד מזרח ולא כתב לצדד קצת לדרום. אבל טעות הוא בידם, דהרי בפירוש כתב הרמ"א בהמשך דבריו שאין עושין מקום הארון נגד זריחת השמש ממש אלא מכוונים נגד אמצע היום, וכונתו בזה שצריכים לצדד למזרחית דרומית כמו שיתבאר לקמן, וכ"כ הערוך השלחן (סעי' ד') דרבינו הרמ"א שהיה בפולין סובר שיש לצדד למזרחית דרומית.

ג. הנה במאפע של העולם נראה לעיני האדם שירושלים עומדת בצד מזרחית דרומית כלפי ניו יארק, וכמבואר לעיל שניו יארק הוא למעלה קצת לצפון מארץ ישראל, אבל היות שכדור העולם [הגלאו"ב] הוא עגול, דרך הישר להגיע מכאן לשם אינו מצד הדרום [כמו שנראה לעיני האדם שיש קו ישר לצד דרום מזרח] אלא מצד צפון, כי מצד צפון הוא "דרך קצרה" ביותר להגיע מכאן לשם, כמו שאנו רואים כשנוסעים על העראפלא"ן מניו יארק לא"י שאין נוסעים ישרה דרך מזרחית דרומית אלא עולין למעלה לצד צפון ומשם יורדת למטה לירושלים כי דרך קצרה הוא (כשנוסעים למעלה לצד צפון יש חמשת אלפים מי"ל

אבל מנהג רוב העולם אינו כן, אלא קובעין הארון כנגד מזרחית דרומית שהוא מקום אמיתי של ירושלים, וכמו שקבעו הרבנים והצדיקים זי"ע ובתוכם מרן רביה"ק מסאטמאר זי"ע והגה"צ בעל מגדלות מרחקים מצעהלים זצ"ל, והגה"צ אב"ד

לצד מזרחית דרומית שהוא כנגד פלאשינג, ויש מציינים מקור לשיטה זו בשו"ע הרב (כאן סעי' ב') ובמור וקציעה (סי' ק"ג), וכן נתקבל בלב כמה חכמי דורינו המבינים בחכמה זו, וגם להבדיל אצל קצת מחכמי אומות העולם מעדת ישמעאלים.

מניו יארק לארץ ישראל, וכשנוסעים דרך דרום מה שנראה לעיני האדם כקו ישר יש ששת אלפים מי"ל). והסיבה לכך הוא פשוט כי היות שהעולם הוא עגול כדור נמצא שהכדור נכנס קצת למעלה והמקום נתקצר בראשו, וא"כ כשעולין למעלה הוא דרך הקצר ביותר, משא"כ כשנוסעים דרך דרום צריכים להקיף את כל שטח העיגול הבולט והוא גדול ביותר (עי' קובץ בית אהרן וישראל חצ"ה עמ' קי"ג, וצ"ז עמ' ק"ו, וצ"ח עמ' ק"ג, קובץ אור ישראל חכ"ח עמ' קל"ו, ומ"ב עמ' קע"ב, קובץ פינת יקרת ח"א עמ' פ"ב).

אבל אי משום הא טענו כמה רבנים ות"ח דאין להתחשב בכך, דמה איכפת לן מה שהוא 'דרך קצרה', סוכ"ס אין זה כנגד ירושלים, ודרך מזרחית דרומית שהוא דרך ארוכה הוא יותר כנגד ירושלים (עי' קובץ ישורון תשנ"ז עמ' תקפ"ו, קובץ אור ישראל חכ"ט עמ' רל"ה, ומ"ב עמ' קע"ט). ולכן באו כמה ת"ח ומומחים בזה והוכיחו דלא די שהוא דרך קצרה אלא גם הוא "דרך הישר" ביותר, כי בדבר עגול כשהולכים ישר לצד דרום לא מגיעים כלל לירושלים משא"כ אם הולכים לצד צפון, ודבר זה אפשר להבחין ע"י שימת חוט עבה [כמו פאסי"ג] על הגלאו"ב מנקודת ניו יארק לנקודת א"י, ואז נראה שמצד צפון החוט עומד כקו ישר, אבל מצד דרום החוט יהי' עקום, דהיינו אם ילך אדם ברגליו בקו הישר מניו יארק דרך מזרחית דרומית לא יגיע לא"י אלא לאפריקע ואח"כ יחזור למעלה לירושלים, משא"כ אם ילך ברגליו מניו יארק דרך צפונית מערבית בקו הישר אז יגיע לא"י (ודבר זה כמעט אי אפשר להסביר על הכתב אלא צריכים לראותו בחוש על הגלאו"ב), ונמצא דכשעומד אדם בניו יארק צפונית מזרחית הוא עומד 'כנגד ירושלים', משא"כ כשעומד דרומית מזרחית אינו עומד כנגדו (עי' בקובצים הנ"ל ובספר בירו"ה הלכה מהדו"ת, ובספר ויברך דוד להל' תפלה ח"א סי' קפ"ד).

וכן היה דעת הגה"צ בעל **עמק התשובה** זצ"ל (בח"ט סי' י"ב) אבל מטעם אחר, הוא כתב שם לחדש דצד שני של הכדור במקום שאנו עומדים בניו יארק, באמת אי אפשר כלל להיות מכוון נגד א"י, שאם תמתח קו ישר ממש תגיע לשמים ולא לצד האחר של הכדור, ומסתבר דרק במקום שעדיין יכול לראות משם את א"י [אם היה במציאות שהעין היה יכול לשלוט בראייתו מרחוק ורק סיבת הריחוק מונע ממנו הראיה ולולא זה היה יכול לראות] מקרי 'דרך ארצם', אבל אם כבר נעקם כ"כ שאין יכול לראות משם אוירא דא"י, אין המתפלל עומד כנגדו, ואז יש ללכת בתר המקום היותר קרוב לא"י, דמאיזה צד הוא יותר קרוב אותו צד מקרי דרך ארצם וסמך לדבר ומדדו את העיר הקרובה ע"כ. ולפי"ז פשוט שצריך לקבוע הארה"ק לצד צפונית כיון שהוא יותר קרוב לא"י.

וכמובן שהוא דבר מחודש; ומסתימת כל הפוסקים ובתוכם מרן רביה"ק מסאטמאר זי"ע ועוד כמה רבנים וגדולי ישראל זצ"ל שבאו לאמערקא וננו כאן הרבה בתי מדרשים ועשו כל ההשתדלות להתפלל לצד א"י, משמע דלא ס"ל הכי (שו"ת ויברך דוד שם בסי' קפ"ד). וגם הגה"צ בעל עמק התשובה זצ"ל לא אמר שצריכים לשנות את הארה"ק לצד אחר, והיה סובר שאם כבר מוחזק להתפלל לצד מזרחית דרומית יכולים להמשיך כך (וגם בבית מדרשו לא שינה את מקומו), אלא כאשר בונים ביהמ"ד חדש היה סובר שיש לצדדו לצפון (שו"ת עמק התשובה שם בסי' י"ג בשם בנו הגה"צ ר' משה שליט"א).

ד. הנה להבדיל אלף אלפי הבדלות גם הישמעאלים באמערקא כשכורעים ומשתחווים בעת תפילתם, הם פונים לצד העיר מעק"ע שבתוך מדינת סאוד"י אראבי"ע, ומדורי דורות ידעו שהמקום נמצא מזרחית דרומית כלפי אמעריקע כי כך נראה על המאפע, ולכן היו משתחווים למזרח דרום, אך לאחרונה באו כמה גלחים מחכמי אומות העולם וצווחו ככרוכיא שיש טעות בידם וצריכים לכרוע לצד צפונית מזרחית, כי להקיף דרך צפונית הוא דרך הישר למעק"ע, אבל דרך דרומית הוא בעקיפין, וכמה מהם שמעו לקולם, ויותר מ-2 מיליון ישמעאלים כורעים כהיום לצד צפון.

ה. כי לא איכפת לן במה שדרך צפונית הוא דרך הישר להגיע מכאן לשם, סוכ"ס ארץ ישראל עומדת לצד מזרחית דרומית, ואילו היה אפשר לעשות נקב בתוך כדור העולם מניו יארק לא"י לכאורה היה הולכת הנקב לצד מזרחית דרומית, אלא מאחר שצריכים להקיף את העיגול מבחוץ לכן קשה להגיע לשם בקו הישר אלא בעקיפין ודוק (וגם בזה יש לפקפק כניתן לשמוע מפי הרה"ג הנ"ל).

וכן דברנו בזה עם כמה רבנים ומורי הוראה בזמננו היודעים ומכירים את הענין, ובתוכם הגה"צ ר' בנימין לאנדא שליט"א דומ"ץ טאהש ב.פ. הגה"צ ר' יעקב מיללער אבד"ק אייזנשטאט שליט"א, הגאון ר' ישראל גאטליב שליט"א אבד"ק בית תפילה מאנסי

הארון מחזירין העורף כלפי הארון כמבואר בפרמ"ג שאין ראוי לעשות כן, אבל כשקובעין הארון לצד מזרחית דרומית יכוּלִין כל המתפללין להתפלל ישר כנגד הארון ודוק.

רובו לדרום [או לצפון] וקצת נוטה למזרח

השתא ניחזי אנן בהני בתי מדרשים שמרחוב פלאשיני"ג ולמטה שנקרא 'שכונת ניי וויליאמסבורג' (כמו הביהמ"ד דק"ק ייט"ל דסאטמאר, יאוואזשנע ועוד הרבה) ובתוכם הביהמ"ד הגדול והמפואר דקהל בראד שעתידים לבנות בעזושי"ת, שמתעקם יותר לימין לצד דרום, ונמצא שפניהם כמעט כולו לצד דרום, האם ג"כ שפיר דמי לקבוע הארון לאותו צד, או לצד שני שהוא יותר מכוון כנגד מזרח.

הנה בשו"ת חתם סופר (שם) מסיק בסוף התשובה בזה"ל: "אפילו אם עי"ז יהי' קצת לדרום יותר מלמזרח, שעת הדחק שאני, ובלבד שעכ"פ יהי' במזרח ג"כ ולא לדרום ממש מבלי נטיה למזרח כלל" עכ"ל. וכן מבואר בדברי חמודות והובא לדינא בשו"ת מהר"ם שיק (שם), דכל שיש בו קצת נטיה למזרח שפיר דמי.

וכן בשו"ת רבי ידידיה טיאה ווייל (לבנו של הקרבן נתנאל סי' ו') האריך תחלה להוכיח אודות ביהמ"ד שנבנה רובו לצפון וקצת נטיה למזרח, שאל יכנס שם אדם להתפלל עד שיתוקן הדבר ויהפכו הארון לצד מזרח כנגד ירושלים, אבל בסוף הסימן כתב שדיבר בזה עם מורו הגאון ר' יונתן אייבשיץ זצ"ל ואמר לו ד"אי נעמוד על ענין זה, אחד ממאה בתי כנישתא בגלילותינו שימצא נבנה ועומד נגד ירושלים על מכונו, אלא

קאפיש זצ"ל ועוד כמה רבנים כשבאו לאמערקא [ובדעת כ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל עיי' בהערה]. וכל שכן אם כבר הוחזקו בביהמ"ד להתפלל לדרום אין משנין אותם לצד צפון.

ואף אלו שקבעו הארון לצד מזרחית צפונית לא עשו כן מצד הלכה אלא מצד הפראקטיק, כי צורת הביהמ"ד לאותו רוח היה נראה יותר ראוי ומוכשר להתפלל בו [וכן ביהכ"נ עדת יראים וויען כך היה צורת הבנין כשקנו אותו, והיה אי אפשר לשנותו לצד אחר], ופעמים היה פתח הביהמ"ד לצד מזרחית דרומית [כגון ביהמ"ד דנייטרא] וממילא היה אפשר לקבוע שם הארון, דאם אנשים נכנסים ויוצאים דרך שם מביא לידי בלבול התפלה, וכמבואר להלן דכוונת הלב בתפלה הוא יותר נחוץ מלכוין כנגד א"י, לכן קבעו לצד מזרחית צפונית, ולכן אין להביא ראיה מהני בתי מדרשים שנתייסדו ע"י גדולי ישראל זצ"ל שכן ראוי לעשות.

[ודברי השו"ע הרב והמור וקציעה הנ"ל אינם מכוונים לשיטה הנ"ל להמעיין היטב בדבריהם, ועומק כוונתם קשה מאוד להבין].

ולפי האמת כמעט אין חילוק לאיזה צד מתפללין, דאף לשיטה זו שירושלים הוא לצד מזרחית דרומית, היא עומדת משהו יותר דרום [6 דעגרי"ן] מקו המזרח, ונמצא דכשאדם עומד להתפלל לצד מזרחית דרומית אינו עומד כנגד א"י כלל אלא כנגד אפריקע, אלא כיון שיש לו נטיה קצת לצד א"י שפיר דמי, וא"כ גם כשעומד לצד מזרחית צפונית יש לו אותו נטיה קצת לא"י.

ולמעשה יש מעלה בקביעת הארון לצד מזרחית דרומית, כי לפי מסקנת הרמ"א והפוסקים בסי' צ"ד ראוי לאדם להדרים כדי שיחכים, ואם קובעין הארון לצד צפוני והמתפללין יצדו גופם לדרום כדי שיחכים, נמצא שהעומדים בצד ימין של

ועוד, וכולם הסכימו שכן הוא דרך הנכון לחשוב ושכן הוא מנהג רוב העולם. וגם אצל אומות העולם להבדיל אלף אלפי הבדלות רוב ישמעאלים ממשיכים לכרוע לצד מזרחית דרומית.

ו. הביהמ"ד בקהילת פאפא וומסב"ג נבנה מזרחית דרומית כמו ברוב שאר בתי מדרשים בעיר. אך שמענו מהרה"ג ר' מיכל קלאר שליט"א בשם דודו הרה"ח ר' ישראל אברהם קלאר ז"ל, שבעת שבנו הביהמ"ד, נכנס אל כ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל והראה לו על המפה שדרך הישר והנכון כנגד א"י הוא לצד מזרחית צפונית וכמו שבנו אז ביהמ"ד סיגוט וומסב"ג ולא מזרחית דרומית כרוב שאר בתי מדרשים בעיר, האדמו"ר אחר שהתבונן בו היטב, הודה לדבריו שכן הוא דרך הנכון ביותר, אבל אמר דכיון שכבר נבנה היסודות של הבנין והיה קשה לשנותם יש להשאירם כמות שהיא.

ז. כמו שהאריך בזה בשו"ת עמק התשובה (מבנו הרה"ג ר' משה שליט"א בסי' י"ג) שאין לשנות החזקה, וסיפר לנו הרה"ג ר' משה שליט"א שגם בבארא פארק בבית מדרש דק"ק סאטמאר 15 עוו. היו מתפללין מאז ומקדם לצד מזרחית דרומית כמו ברוב בתי מדרשים שבעיר, ובשנת תשל"ז עשו שם תיקונים ושיפוצים ונתרווחו גבולי הקדושה ורצו לשנות מקום הארון לצד צפונית מערבית (לא מצד הלכה אלא מצד הפראקטיק), ופנה הראה"ק הרה"ח ר' בערל פר"מ ז"ל למרן רביה"ק מסאטמאר ז"ע לבקש הורמנותא דמלכא בכדי לשנותו, ואמר לו מרן שישאל את דעתו של הגה"צ בעל עמק התשובה זצ"ל ויקיימו מה שיורה בזה, והוא לא הרשה להם לשנות (הובא בקצרה בסוף תשובה הנ"ל).

ח. זאת ועוד טענו המפקקין, דכשעושים החשבון בדיוק בעיר וומסב"ג הישן, תמצא דקצה הביהמ"ד בשיפוע לצד בראדווע"י פלאשיני"ג אינו כנגד מזרח ממש אלא הוא נוטה 6 דעגרי"ן יותר דרום מלמזרח, והוא ממש כנגד א"י שהוא ג"כ 6 דעגרי"ן דרום מקו המזרח, וכיון שממילא אין אנו מתפללים בשיפוע כנגד א"י ממש אין שום חילוק בין מזרחית דרומית למזרחית צפונית, ובשניהם אנו עומדים בנטיה שוה כלפי א"י ודוק היטב. (וכאמור לעיל שהרוצה להבין יותר ענין זה יתקשר להרה"ג הנ"ל).

אבל הלבוש (סעי' ג') הובא בב"ח ובמשנ"ב (סקי"א) כתב דאדרבה בדברי הרמ"א נראה כשיטתו, שלא יתפלל אדם נגד זריחת השמש שהוא לצד מזרח ממש, אלא כנגד דרומית מזרחית שהוא מקום שהשמש עומדת אחר שעה או שתיים מהזריחה. ולפי"ז מה שכתב הרמ"א 'אמצע היום' הוא לאו דווקא, דאז החמה נמצאת ממש בדרום ולפי המציאות שאנו יודעים היום וכך הסכימו כל חכמי מדע, הדין והצדק עמו.

ואין כאן מקום להאריך במהלך וסיבוב השמש, ונבוא בקצרה: ידוע שבמדינותינו בחצי הכדור הצפוני החמה אינה סובבת את הכדור העולם ביושר אלא הולכת באלכסון, דהיינו שמנקודת הזריחה במזרח הולכת החמה לצד דרום עד חצות היום, ואז חוזרת החמה לכיוון צפון, עד שבשעת השקיעה היא קרובה לאמצע המערב, כמו שנאמר 'הולך אל דרום וסובב אל צפון', ונמצא דבנפך החמה השמש עומדת באמצע מזרח או סמוך לו, אבל אחר שעה או שתיים נמצאת בקצה דרומית מזרחית, וזהו כוונת הרמ"א שלא יכוין כנגד זריחת השמש דרך מינות הוא אלא כנגד המקום שהחמה עומד באמצע היום כלומר אחר שעה או שתיים בתוך היום, והוא מכוון כשיטת הלבוש לכיון הארה"ק מזרחית דרומית.

ולפי"ז יש מעלה לקבוע הביהמ"ד הנ"ל דוקא לצד דרום שיש בו קצת נטיה למזרח, שאם יקבעו הארון לצד מזרח [כנגד בראדווע"י] יהי' כנגד זריחת השמש שהוא דרך המינים, והתינוח אם היה אפשר לקבוע הארון כנגד קצה מזרחית דרומית ממש, היה בזה מעלה יתירה, אבל בהני רחובות שמפלאשיני"ג ולמטה שהבנינים נעשים עפ"י רשיון הממשלה מרובע כפי הרחובות, אי אפשר לקבוע הארון אלא או לצד דרום שיש בו קצת נטיה למזרח, או לצד שהוא כולו למזרח שהוא נגד זריחת השמש.

אם נוטה רק לצד מזרח מעט די בזה", ומסיק שם דהנח להם לישראל וכו', ובטלתי דברי נגד מורי הגאון הנ"ל.

ועפ"י האמור פשוט המנהג אצל רוב בתי מדרשים בשכונת ניי וומבס"ג לקבוע הארון לצד דרום [כנגד קראונהייט"ס] דסוכ"ס יש בו 'קצת נטיה' לצד מזרח כמו שנראה על המפה (ועי' שו"ת אחוזת הלוי ח"א סי' ה', והביא שגם הגה"צ אב"ד פאיע שליט"א הסכים עמו).

ויש מפקפקין בזה כי ע"י מדידת קאמפע"ס רואין שאין שום נטיה בהני רחובות למזרח כלל אלא כולם לדרום ממש, ואדרבה קצת נוטה לצד מערב [בערך 190 דעגר"י]. אבל טעות הוא בידם, כי הם מדדו בקאמפע"ס דיזשיטע"ל (שעל הסעלפאו"ן וכיו"ב), ואנו הלכנו לשם ומדדנו בקאמפע"ס ממש וראינו בחוש שהני רחובות יש בהם קצת נטיה למזרח [בערך 170 דעגר"י], ושאלנו מפי המומחים לפשר הדבר, ואמרו שהקאמפע"ס הדיזשיטע"ל אינם מכוונים כלל כי מדידת הקאמפע"ס הוא ע"י מאגנעט"ן כידוע, והברזלים והסיגנאלע"ן שבתוך הסעלפאו"ן מבלבלים את המכוון, אך כשמודדים בקאמפע"ס ממש נראה בחוש שצורת המאפע"ס שיש בידינו הוא נכון וקיים שהם נוטים קצת למזרח.

אבל אי משום הא, היה מקום לומר שאין זה לכתחלה אלא בדיעבד וכלשון החת"ס ד"בשעת הדחק" כשכבר נקבע הארון לאותו צד וקשה לשנותו יש להקל כל זמן שיש לו קצת נטיה למזרח, אבל לכתחלה כשבונים הביהמ"ד אולי ראוי ונכון לעשות הבנין באופן שהארון יהי' לצד מזרח ממש. אבל זה אינו, כי מצד שני יש כמה מעלות לקבוע הארון דוקא לאותו צד שרובו לדרום וקצת נוטה למזרח כמו שיתבאר בעזהש"ת:

כנגד זריחת השמש

כתב הרמ"א בסימן צ"ד (שם) שאין קובעין הארון נגד זריחת השמש ממש מפני שהוא דרך המינים, אלא מכוונים נגד אמצע היום. והנה הערוך השלחן (סעי' י') הבין דמקום זריחת השמש הוא בקצה מזרחית דרומית, וא"כ כוונת הרמ"א לומר שלא יקבע הארון כנגד נקודת הזריחה שהוא מזרחית דרומית אלא כנגד המקום שהשמש נמצא באמצע היום שהוא יותר לצד צפון (וכן ביאר הדברי חמודות פ"ד דברכות אות ס"ח את דברי הרמ"א), וא"כ הוא היפך ממש משיטת הלבוש וסייעתו הנ"ל, דלפי שיטתם אדרבה אנו צריכים להתפלל לצד מזרחית דרומית, ומזה הביא הערה"ש ראייה דלא קיי"ל כהלבוש אלא צריכים להתפלל כנגד מזרח ממש.

פתח ביהכ"נ כנגד הארון

עוד יש מעלה בקביעת הארון לצד דרום דאז יהי' פתח הביהכ"נ שהוא בכותל צפוני כנגד הארון הקודש, ומבואר בטושו"ע סי' ק"נ (סעי' ה') בשם התוספתא שיש לקבוע פתח הביהכ"נ כנגד הארון וכמו שהיה בבית המקדש, שכן הוא דרך כבוד שיהי' הכניסה אל מקום שישתחוה שם לאלקים. וז"ל בשו"ת חתם סופר (סי' כ"ז): "דין האמור בשו"ע או"ח סי' ק"נ שיהי' פתח ביהכ"נ מול ארון הקדש, השכל מחייב כן ואילו לא נאמר ראוי היא שתאמר שיהי' הכניסה אל מקום שישתחוה שם לאלקים". וי"א שכן ראוי לעשות בפועל להשתחוות לעומת הארון כשנכנסים לביהכ"נ (ערוך השלחן שם סעי' ט', שערי

ט. עוד יש להבהיר דאפילו מדידה בקאמפע"ס ממש אין הרוחות מכוונים ממש, כי מדידת הקאמפע"ס עובדת ע"י מאגנעט"ן, דהיינו שיש כח חזק של מאגנע"ט בקוטב הצפוני של העולם שהצפון של הקאמפע"ס נמשך לו, אבל באמת אין כח המאגנע"ט בקוטב הצפוני ממש אלא הוא רחוק קצת ממנו, לפיכך אין הקאמפע"ס מדויקים, אבל כשמסתכלים במאפע"ס של נייר מדויקים נראה המכוון בדיוק.

תשובה סי' מ"ו). וכן בשעה שיוצאין מביהכ"נ כתב הרמ"א בס"י קל"ב דכשמגיע לפתח יש להשתחוות כנגד הארון.

ו

צד מזרח מפריע הכוונה

בשו"ת זכרון יהודה (ח"א סי' י') להגה"ק ר' יהודא גרינוואלד זצ"ל כתב להסתפק במאי דקיי"ל שצריך לכוין לצד מזרח, וגם קיי"ל בס"י צ' שלא יהא דבר החוצץ בינו לבין הקיר כדי שיוכל לכוין היטב בתפלתו, הי מינייהו עדיף, דהיינו אם יש דבר המפריע כוונתו בצד מזרח ורוצה להתפלל לרוח אחרת ששם יהי' לו יותר כוונה וישב הדעת מה יעשה, והעלה דבוודאי עדיף להתפלל אצל הקיר או לאותו רוח שיש לו יותר כוונה אע"פ שאינו לצד מזרח [ואם אפשר יצדד קצת פניו גם לצד מזרח] דכוונה בתפלה הוא עיקר, וכמבואר בשו"ע (סימן צ"ד סעיף ד') לענין רוכב על החמור שהתירו לו להתפלל על החמור אע"פ שאינו הופך פניו לצד מזרח ומשום שתהא דעתו מיושבת עליו.

וכן מבואר בחיי אדם (כלל כ"ב סעי' י') דאם מתפלל בבית עכו"ם וגלולים עומדים במזרח אסור להתפלל לאותו צד אלא לצד אחר אף שאינו מזרח, וכן אם תלויים שם בגדים המצויירים וכו', ולכן אין נכון לצייר ציורים בביהכ"נ אלא למעלה מקומת אדם כמבואר בס"י צ' עכ"ל.

ומוכח בדבריהם דאם יש דבר המפריע הכוונה בצד מזרח מותר לכתחלה להתפלל לצד אחר ובלבד שיהי' לו קצת נטיה למזרח. ולאור האמור נתפשט המנהג בכמה בתי מדרשים שלא לקבוע הארה"ק לצד מזרח אלא לרוח אחרת, כי יש פתח בכותל מזרח והנכנסים והיוצאין עוברים דרך שם, ואם יתפללו כנגד אותו רוח יתבלבלו כוונת המתפללין, וכאמור שלכוין לבו בתפלה הוא יותר נחוץ מלכוין נגד א"י.

והנה לפי המציאות ששמענו מפי כ"ק אדמו"ר שליט"א גם בבנין המפואר שעתידים לבנות שם הביהמ"ד החדש, צורת הבנין הוא באופן שהפתח הוא בצד מזרח, ונמצא שאם יקבעו הארון לאותו צד יש חשש משום נכנסין ויוצאין המפריעין כוונת התפילה, ולפי הנ"ל שפיר דמי לקבוע הארה"ק לצד דרומי כל זמן שיש לו קצת נטיה למזרח וכנ"ל.

תבנא לדינא, לפי מה שבררנו יש מעלה אחת לקבוע הארון לצד מזרח שהוא יותר מכוון כנגד ירושלים, אבל מצד שני יש ג' מעלות אם קובעים הארון לצד דרום שיש בו קצת נטיה למזרח, חדא שאם יהי' לצד מזרח אז יהי' כנגד זריחת השמש ממש, ושנית שבצד מזרח יהי' הארון בצד הפתח ביהכ"נ שהנכנסים והיוצאין מבבללין כוונת המתפללין, ושלישית שלא יהי' הפתח כנגד הארה"ק, ובכה"ג מסתבר שעדיף טפי לקבוע הארון לצד דרום ובנטיה קצת למזרח ולסמוך על הוראת רבינו מרן החתם סופר זי"ע שמפיו אנו חיים ולאורו נלך עד ביאת הגואל.

לא תתגודדו

עוד ראוי להדגיש שרוב בתי מדרשים שבשכונת ניי וומסב"ג רובם ככולם פונים לאותו צד (רובו לדרום וקצת נטיה למזרח), ואם יהפכו הביהמ"ד דידן לצד אחר איכא חשש משום 'לא תתגודדו', כמו"ש בשו"ת הב"ח (החדשות סי' מ"ב) הובא במשנ"ב סי' ל"א (סק"ח) בענין הנחת תפילין בחוה"מ שבבעיר אחת או בבית הכנסת אחת אין הדבר נכון שקצתם יניחו תפילין וקצתם לא יניחו דאיכא משום 'לא תתגודדו', וכ"כ הערוך השלחן (סי' ל"א סעי' ד') ובשו"ת השיב משה (יו"ד סי' ל"א).

ומקום יש לבעל דין לחלוק דדוקא "בבית המדרש אחת" איכא משום לא תתגודדו, ולא בשתי בתי מדרשים בעיר אחת (וכלשון הערוך השלחן שם דעכ"פ בביהמ"ד אחת לא יעשה זה בכה וזה בכה, וכ"ה בשו"ת השיב משה שם) דכל ביהמ"ד נחשב כעיר בפני"ע. אולם בשו"ת הב"ח (שם) שממנו מקור דין זה מבואר להדיא דענין לא תתגודדו הוא בכל העיר, וז"ל: "בעיר אחת אסור להם לבני העיר לחלק ולנהוג קצת כאחד וקצת כאחד אלא יעמדו על המנין ויעשו כולם עפ"י הרוב" עכ"ל.

וכן העלה בשו"ת שערי דיעה (להגאון מבראד סי' ז') בשם הגה"ק מהר"ם א"ש זצ"ל דאף בשתי בתי מדרשים איכא משום לא תתגודדו, ואל תתמה מה שנוהגין בשתי בתי כנסיות בעיר אחת זה מתפלל נוסח אשכנז זה מתפלל נוסח ספרד, הרי שכל ביהכ"נ לעצמו נחשב כעיר בפני"ע וליכא משום לא תתגודדו, ע"ז כתב לחלק בין דבר שהורגלו מימות עולם להיות חולקין בזה הספרדים ואשכנזים דבוודאי לא יבואו לידי מריבה עי"ז (דעיקר הטעם בלא תתגודדו הוא שלא ירבו מחלוקת בישראל כמו"ש הרמב"ם), משא"כ כשעושים דבר חדש מה שלא הורגלו מימות עולם וכגון הנחת תפילין בחוה"מ וכיו"ב, דאיכא חשש שיבואו לידי מחלוקת עכ"ל. ועוד יש לחלק בדבר שאינו ניכר כ"כ כמו בנוסח התפלה שזה מתפלל נוסח אשכנז זה מתפלל נוסח ספרד ליכא חשש כולי האי משום מחלוקת, משא"כ כשזה מניח תפילין וזה אינו מניח שניכר הדבר ביותר, איכא חשש מחלוקת.

ולפי"ז כל שכן בנידון דידן שבביהכ"נ אחת מתפללים לצד זה ובביהכ"נ השני מתפללים לצד אחר שניכר הדבר ביותר, וגם הוא דבר חדש ולא הורגלו מימות עולם, דאיכא חשש מחלוקת ואסור משום לא תתגודדו.

ובזה אשים קנצי למילי, ואקוה שלא יצא מכשול מתחת ידי, ויה"ר שגדול יהי' כבוד הבית הזה, לתל תלפיות ולמגדול אור לכל העיר כולה, וכל התפלות שיתפללו בביהמ"ד הזה, יתקיים בהם ויתפללו דרך ארצם, ויעלה לרצון לפני אדון כל נגד מקום המקדש דלמטה המכוון כנגד מקום המקדש דלמעלה, והשומע עתירה יקבל תפלותינו לרחמים ולרצון בתוך שאר תפלת עמך ישראל ברחמים.

אור ליום ז' אייר תשפ"ד לפ"ק
יעקב שלמה ליכטענשטיין

מסע הקודש הוד שבהוד אייר תשפ"ד

אבני הדרך בקצרה מביקור ההוד דכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בארץ הקודש
לפאר את קהילתינו הרוממה בעיר בית שמש | שבת קודש בהר' שבת אויפרוף דרשב"י
בעיה"ק בית שמש | יומא דהילולת הרשב"י - מעמדי ההדלקות ושולחנות הטהורים בצילא
דמהימנותא | דברי אלוקים חיים ושיחות הוד במשך ימי הביקור לקהל חסידי בראד בארה"ק

הוד והדר לבשת

התרגשות מרובה אחזה בקרב קהל חסידי בראד בארץ הקודש בכלל ובעיר בית שמש בפרט, כאשר האי חבורתא קדישתא נתעטרה בלבוש חג בשבוע של אורה דקדושה, כאשר מלכינו בראשינו הוד כבוד קדושת מרן אדמו"ר שליט"א הופיע בהדר כבודו לפאר ולרומם את בית ה', וזכינו אשר צדיק בא לעיר עם הודו זיוו והדרו, ועדיין אנו עומדים תחת הרושם הכביר אשר ייחרט בליבנו לימים רבים. והיה השבוע הזה לטובה ולברכה.

מה טוב ומה נעים הזמן המתאים והמיועד, כאשר ביומין קדישין יומי ד'הוד' הופיע הוד כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, להאציל עלינו מהודו הבהיר, ולהאיר את נשמתינו באור חדש אשר על ציון האיר.

ביום חמישי פרשת בהר נסע כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א על כנפי נשרים, וירד משה אל העם בארץ

הקודש, ומקודם נסע למשכנו בירושלים עיה"ק, כאשר בהאי עידנא מתכוננים ברגש רב לקראת השבת הגדול בקריית רמה ד' בית שמש המעטירה.

והיי ביום השישי והכינו את אשר יביאו. מפאת חוסר המקום במשכן הזמני דבית מדרשינו, אשר לאחרונה המקום צר מלהכיל את הציבור הנתרבה מיום ליום בלעה"ר, הוחלט לקיים את התפילות ועריכת השולחנות בביהמ"ד הגדול דצאנז, אשר סמוך אל ביהמ"ד בראד. אבל כפי אשר ראינו במשך ימי ההוד,

אף הצאנזער שטיבל הגדול לא הצליח להכיל בקרבו את הציבור הגדול, חסידי ואוהדי קה"ק בראד בבית שמש.

לקראת שבת לבשה ביהמ"ד א שבת'דיגן דמות, וכבר שעה לפני כניסת השבת ראו אברכים מסולאים מפז אשר מתכוננים אל השבת הנכסף בלימוד התורה, כראוי ויאות לקבל את פני מלכתא קדישתא, כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א אשר יפאר וירומם אותנו במשך השבת הקודש.

בשעה היעודה הופיע כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בביהמ"ד, ולאחר הדלקת הנרות עבר לפני התיבה, ופתח בנעימה 'הודו לה' כי טוב', כאשר כל הקהל הקודש פצחו וענו אחריו. ההרים והגבעות מחאו כף, כאשר קהלא קדישא הדין קיבלה את השבת קודש, ויחד הרים רננו כאשר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א עמד בראש העדה להבעיר לבבות ישראל אשר בצל כנפיו יחסיון.

קודם אמירת כגוונא פצח כ"ק אדמו"ר שליט"א בריקודין קדישין בשירת בר יוחאי, ורגלי קהל הקדוש הורמו מאליהם בשירת הקודש כנהוג בקהילות ישראל בשב"ק קודם ל"ג בעומר, לכבוד התנא האלוקי רשב"י זיע"א.

התרגשות מיוחדת אחזה בכל אחד עת השמע קול כ"ק אדמו"ר שליט"א באמירת הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות עשה של ספירת העומר, בנוסח המיוחד שקיבל מאבותיו הק' רבוה"ק לבית בראד זיע"א.

קהל הקודש..

נשמת כל הי

בצפרא דשבתא נתמלא בית המדרש אורה, בתפילת שחרית מרוממת ומטהרת כל לב, כאשר הלב מתמוגג בפסוקי דזמרה ו'נשמת כל חי'. בפי ישרים נתרוממו החסידים כאשר בשפתי צדיקים נתברכו - כשכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ניגש לעמוד לתפילת 'שחרית', והיה כל הביהמ"ד כמדורת אש.

בקריאת התורה עלה כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לעליית שישי, כאשר כל העליות מתחלקות לרבנים החשובים והעסקנים הדגולים. לתפילת מוסף ניגש ראש הכולל הרה"ג רבי לייבל שרשבסקי שליט"א.

אחרי התפילה התקיים קידוש מרומם, בשילוב סעודת הודאה לכבוד שמחת הבר מצוה לבן אחד מהחסידים, הרה"ג ר' אשר לייב בטלמן שליט"א. במשך הקידוש נשא דברים רב דבית מדרשינו בבית שמש הגאון הגדול רבי אהרן ארי' כ"ץ שליט"א בעמח"ס פסקים ותשובות, בהדגישו שמה טוב דבר בעיתו שכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א הופיע בפרשת בהר להשפיע לנו אור אין סוף, כי 'בראד' בגימ' 'אור' ובגימ' 'אין סוף', וגם בגימ' 'בהר' - מי יעלה בה"ר ה'!

לאחמ"כ דיבר בקדשו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לכבוד חתן הבר מצוה, בהזכירו את קושיית החת"ס מדוע אומרים 'בחור' ולא 'בוחר'. בסיום דבריו הק' בירך את חתן הבר-מצוה שיוכל לעלות ולהתעלות במעלות התורה והקדושה וכו'.

רעוא דרעוין

ויהי שעה לפני עלות המנחה, הופיע בהדרתו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א למסירת 'שיעור בפרקי אבות', כאשר כל הציבור כורים אוזן לשמוע את דבר המלך. כ"ק אד"ש הרחיב נפלאות בענינים

שונים, כאשר מבאר ביאור נפלא על הפסוק 'כמים הים מכסים' - שבמבט שטחי ורחב רואים רק ים, אבל כשמביטים בעיון על כל חלק וחלק, רואים שבכל חלק יש בה רק 'מים'.

וזה הוא רק דוגמא ומשל לעולם הזה, אשר למרות שהיום בראייה חיצונית רואים 'עולם', אבל לאחר הגילוי במהרה בימינו, יהיה כל הבריאה צועקת אלוקותו ית' - ובאמת מעין זה כבר שייך גם כהיום טרם הגילוי, להזוכים להתנוצצות מאורו של משיח, כשהם מתבוננים עמוקות בכל פרט ופרט, זוכים לראות שבכל ענין ודבר יש חלק אלוק ממעל, 'א שטיק ג-טליכקייט'!

כמו"כ הרחיב כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בפלא אשר מסתתר

לאחר התפילה עברו כל הקהל לאחל 'גוט שבת' לכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, כאשר החסידים מזדרזים לביתם לקיים את הסעודה, בהרגשת כמיהה עצומה להשתתפות בשולחן הטהור אשר יתחיל בעוד שעה קצרה.

נפשי הולת אהבתך

אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסים, לא נוכל לשער ולתאר את השעות המרוממות והנעלות בליל שב"ק בהר, שבת 'אויפרוף' להילולא דהתנא האלוקי רשב"י, כאשר החסידים המסתופפים והמצטופפים בשולחן הטהור נתעלים מעלה מעלה, וכל המתענגים בה זכו לרוב שמחה וקדושה.

בשעה היעודה נכנס אל הקודש כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, בפתחו בנעימה הידועה על 'שלום עליכם', כאשר קה"ק מופיע בהדרתו להמשיך את סעודת השבת ולהמשיך על עצמם את האור הקדוש בצילא דמהימנותא. התעוררות עצומה אחזה בחסידים כאשר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א קידש על הכוס, כאשר לאחרי נטל את ידיו ובירך המוציא, כאשר לאחמ"כ זכו החסידים לקבל שיריים. וכל אותו הזמן מפצחים החסידים בשירה וזמרה לכבוד השבת.

שעות ארוכות ישב כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בראש השולחן, כאשר ליבו הק' בוער כאש ועומד ומטיב את נפשות ישראל אשר באו לחסות בצל כנפיו. הס הושלח כאשר פתח כ"ק אד"ש את פיו באמירת התורה, כאשר במשך עידנא אריכתא הקשה ופירק בתבונה, עם יסודות עמוקות וקדושות לכבוד השבת ופרשת השבוע, וכהנה לחג מתן תורתינו הקרב ובא.

רבינו שליט"א האריך ביסוד 'נעשה ונשמע', אשר לא די להבין ולדעת את הסודות העמוקים והיסודות הנפלאות, אלא ראשית כל יש להכין את הלב ולדעת שהעיקר הוא ה'נעשה' - לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה. והוסיף כ"ק אד"ש שאף את ה'נעשה' אין להשיב בלי כוונה, אלא שאף חלק המעשה יש לעשות בחכמה ובהבנה. כ"ק אד"ש הרחיב בביאור המצוות, אשר בכל מצוה ומצוה טמונות יחודים נפלאים ואותיות קדושות, ויש לחקור ולדעת אותם, כי כאשר הצירופים אינם כסדרם המצוה אינה מתקיימת בשלימות, ורק ע"י הסדר הנכון המצוה עולה לרחמים ולרצון.

לאחר אמירת התורה המשיכו בשירות ותשבחות כאיש אחד בלב אחד, כאשר מכל רחבי הקריה תאי ואיתכנשי מאות חסידים ואנשי מעשה, לקבל נועם השבת מזיו הקודש. כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א השפיע השפעות ברוחניות ובגשמיות על כל

במצוות שמיטה (פרשת בהר), שהוא ענין ניסי ונפלא הגבוה מכל הבנה אנושית. כי אפי' רשע וצורר כסטאלין ימ"ש, אשר שולט שליטה בלי מצרים על כל אנשיו בארצו, לא היה מצליח לצוות על ארצו להפקיר את השדות בשנה השביעית ולהתבטל ממלאכה, כי איך יתקיימו הם ובעירם. א"כ לא יתכן שמצוה כזאת יהיה בתוקף ע"פ הגיון הפשוט, ע"כ דזה שייך רק טרם שנכנסו לארץ, ומסר הקב"ה דרך חיים לחיות בארץ ישראל, דכאשר עדיין עומדים מראש, לפני הנחלת הארץ, שייך לומר מעתה שש שנים תזרע וכו'. ובאמת צ"ל הראייה משמיטה שכל התורה נאמרה כלולתיה ופרטותיה בסיני, והמצוה הזאת היא הוכחה שתורתנו תורת אמת היא!

לאחר תפילת מנחה התרוממו קהל אנשי שלומינו טפח וטפחיים ע"ג הקרקע והגשמיות, בעת עריכת סעודת רעוא דרעוין המשלים ומשליש בקרבו את כל ההשפעות דיומא דשבתא. משך זמן ארוך שרו את הזמירות ועוד ניגוני קודש, כאשר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מעורר ומלהיב את חסידיו עם קדושו בדיבורים קדושים ונרגשים, בעת כזאת אשר נכנסים אל הקודש, יומא דהילולא קדישא דהתנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי.

מיד בסיום תפילת מעריב ומצוות ספירת העומר, הדליק כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א נרות גבוהות לכבוד התנא האלוקי, וכל הציבור הקדוש נעמד על רגליו לשורר 'בר יוחאי' וכו' בתופים ובמחולות.

אש פרצה בליבנו כאשר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א עמד והטיב את המדורה, לקול שירת 'לכבוד התנא האלוקי', ולאחמ"כ הפיוטים הקדושים 'בר יוחאי' ו'ואמרתם כה לחי' וכו'. כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ירד מן הבימה אל העם, לרקוד ולפזז כאיש אחד בלב אחד לכבוד הרשב"י, כאשר בתוככי המעגלים רוקדים ילדי החאלקה, וכך רקדו ופצחו משך שעות ארוכות, בשירה וזמרה ובהתעוררות הנשמה.

תוך כדי הריקודין הסוערין זכו ילדי החלאקע לגשת אל הקודש, לקבל ברכת קודשו של מרן אדמו"ר שליט"א, התרגשות מיוחדת אחזה בלב הורי החלאקע עת לקח מרן שליט"א את המספריים בידו וגזז את מקצת שערם כמנהג ישראל קדושים, ופצח בריקוד מיוחד יחד עם ילדי החלאקע ואבותם.

למחרתו התפלל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בבית המדרש עם חסידיו, ולאחמ"כ התקיים מעמד לחיים, אשר בו זכו שוב לשמוע את דבר המלך. כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א הרחיב בסיפורי צדיקים, סיפר בקדשו על מחותנו הרה"ק רבי שמעון לעלוב'ער זי"ע על דביקותו בתורה ומצוות, על אף שמצבו הממוני היה קשה מנשוא. כמו"כ הרחיב כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א על התפקיד המוטל על האברכים לכלכל את ביתם, כאשר נפשם צמא ומשתוקק לשבת כל היום באהלה של תורה, מהם הגדרים לקיים את החיוב כהלכתו ולעשות רצון שמים בשלימות.

ביום ל"ג בעומר לפני השקיעה, התקיים סעודת הילולא רבתי לכבוד התנא האלוקי, בהשתתפות כל קהל הקודש, בשירות ותשבחות בתופים ובמחולות. כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א גילה סודות נסתרות ועמוקות, בהרחיבו בביאור דברי הגמרא הטמירים והנעלמים במסכת חגיגה (יד): "ת"ר ארבעה נכנסו בפרדס ואלו הן, בן עזאי ובן זומא אחר ורבי עקיבא, אמר להם ר"ע כשאתם מגיעין אצל אבני שיש טהור אל תאמרו מים משום שנאמר (תהלים קא, ז) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני וכו'". לאחר ברכת המזון התפללו מעריב וקימו את מצוות העומר בהתלהבות ובהתרוממות.

מי יעלה בהר ה'

ויהי ממחרת, ביום ל"ד בעומר נפתחו השערים, ויקבצו קהל הקודש חסידי בראד דעיה"ק צפת ת"ז ויעלו מירונה אל ציון המצוינת של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי, כאשר מלכם כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א הולך לפניהם. כהשלמה ליום הקדוש ל"ג בעומר

לכבוד התנא האלוקי

יומא דחדוותא, הילולת התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי,

נחג בעוז ותעצומות בקרב קהל הקודש, בראשות מלכינו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, אשר משפיע מהודו והדרתו בתורת ה' תמימה, תורת הרשב"י.

בליל ל"ג בעומר התקיים מעמד ההדלקה המרכזית ברחובת של עיר - במקום גדול ומרווח במיוחד לקהל עדתינו, בהשתתפות מאות חסידים ומעריצים מכל רחבי ארץ הקודש, אנשים נשים וטף, בתופים ובמחולות.

אחרי שעה ארוכה של ניגוני התעוררות והכנה להדלקה הקדושה, הופיע כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בהדרתו, ולאחר

שהמקום הקדוש היה סגור על מנעל ובריח מפני הגזירה.

מי רואה אותם יוצאים ואינם יוצאים עמהם; גם ציבור מבני הקהילה דעיר בית שמש נתקנאו קנאת חכמה, וגמרו אומר להתאחד כאיש אחד בלב אחד ויסעו מבית שמש ויחנו במירון, ויפנו ויעלו אל הר ה', בציון הקדוש דהתנא האלוקי.

משך שעה ארוכה שפכו הקהל את ליבם באמירת תהלים בתוככי הציון הק', כאשר לאחר מכן עלו כולם על גג הציון, ובהתרגשות עצומה נעמד כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א והדליק את המדורה לכבוד התנא האלוקי, בשירה זמרה והתעוררות כל לב.

לאחר מעמד ההדלקה ירדו לעבר שערי מירון, לעבר הבנין המפואר 'אור הרשב"י', ובו ישבו לסעודה לכבוד רשב"י. אחר אמירת לחיים הרחיב עוד כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לבאר ענינים נפלאים, כאשר ביאר ענין חתימת הברכה שלפני קריאת שמע 'הבוחר בעמו ישראל באהבה', ובערבית 'אוהב עמו ישראל', כי מה ענין אהבת ה' לישראל אצל יחוד השלם בקריאת 'שמע ישראל'. והענין הוא שא"א להכניס לאהבת ה' בלבנו כי אם עי"ז

שה' אוהב אותנו, וזה מצדיק אותנו לומר ואהבת את ה' אלוקיך, וביתר עומק, שלאחר שמגיעים ליחוד השלם בקריאת 'שמע ישראל', כיצד יתכן להמשיך ולומר 'ואהבת' - הרי בעת יחוד השלם כל הישות נתבטל כליל, ואין הרגשת אהבה עצמית כלל. אלא שלאחר החידוש שה' ית' אוהב את עמו ישראל, שייך לומר ואהבת!

אחר כל הדברים האלה חזרו ובאו כל הקהל אל ביתם, עם מטענים שלמים של השפעות טובות ברוחניות ובגשמיות.

הימים בצל הקודש

במשך ימי החול שנהפכו לקודש, ימי ביקור ההוד של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א,

באו הציבור בהמוניו להתדפק על דלת חדרו לזכות להכנס אל הקודש פנימה. הגבאי המסור הרה"ח ר' דוד יונה קליין הי"ו כותב פתקאות - קוויטלאך - כמשאלת כל לב, ועומל במסירות נפלאה לסדר זמן מיוחד לכ"א לפי צרכו.

גם אני זכיתי לעמוד בכיסופין, מחכה שיגיע אף זמני להיכנס אל הקודש פנימה. שעה ארוכה עמדו אברכים מסולאים בפז חסידים ואנשי מעשה המחכים לפי התור. כשהיינו והגיענו לזמן זכיתי להכנס אל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ולא ארחיב

בדיבור על מה שזכיתי לשמוע עצה ותבונה בעבודת ה' ובשאר עניינים פרטיים. אך לא אוכל לעצור במילים לתאר איך כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א קיבל אותי בסבר פנים יפות, במבט רחמימאי ואבהי, ומשך זמן ארוך נתן את עינו וליבו בתושי' ובחכמה, כפי משאת רוחי ונפשי.

ביום הרביעי מסר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א דרשה נלהבת לחכמי ורבני כולל-העיון בראשות ראה"כ הגה"ח רבי לייבל שרשבסקי שליט"א. כ"ק אד"ש התחיל בביאור איסור ריבית, מה מצוה זו ומה טעם יש בה. ולאחמ"כ שיבח מאד את סדרי הכולל ולימודיו, אשר מלבנים את סוגיית 'שהיה והטמנה' עד להלכה למעשה.

כי בשמחה תצאון

ביום החמישי התקיים 'מעמד פרידה' בשילוב מסירת שיעור ע"י כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לחכמי ורבני הכולל-לפנה"צ, כולל הלכות-מוקצה בראשות רב דביהמ"ד הגאון הגדול רבי אהרן ארי' כ"ץ שליט"א, וכולל 'בשר בחלב' בראשות ראה"כ הרה"ג רבי ברוך פארהאנד שליט"א.

באותו המעמד פנה כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א אל הקהל והזכיר את הענין לשאול שאלה טרם שנפרדים אל הדרכים. רב דביהמ"ד הגאון שליט"א שאל את כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שיבאר את הברכה של 'אוכל קימעא ומתברך במעיו' - בפרשתן פרשת בחוקותי - כי הרי לאחר הברכות על שפע רב בגשמיות, "ונתתי גשמיכם בעתם וכו'", מה הצורך שנצטרך לאכול מעט, הרי יש לנו כל טוב וטוב?

מה נהדר היה המחזה ומה נפעמו הלבבות כאשר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א פתח בו בזמן בפלפול ארוך ונפלא בעניינים אלו, בביארו בטוב טעם ודעת את הענין של 'אוכל קימעא ומתברך במעיו'. לאחמ"כ פצחו כל הקהל בשירת 'כי בשמחה תצאון'.

והימים האלו לא יעברו מתוך החסידים. השבוע הזה ייחרט על ליבנו באותיות זהובות וקדושות, וימשיך ללוות אותנו ולהשפיע עלינו לימים רבים, כאשר כאו"א מתפלל ומייחל שימים על ימי מלך יוסיף הקב"ה לכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ונמשיך להסתופף בצילא קדישא הדין, עדי נזכה לביאת מלכא משיחא ומלכינו בראשינו במהרה בימינו אמן.

אש תוקד על המזבה לא תכבה

קווים לדמותו, לשמו ולזכרו של

כ"ק מרן הרה"ק רבי יחיאל מיכל מיכלאוויטש זצוק"ל הי"ד
האדמו"ר מבראד
לרגל שמונים שנה להסתלקותו לשמי מרום תש"ד - תשפ"ד

לבקשת רבים הננו חוזרים ומביאים את סיפור חייו של רביה"ק זי"ע,
לרגל יו"ד קדישא בט' סיון הבעל"ט

ענף עץ אבו"ת

בט' בסיון הקרוב, יהיה שמונים שנה מעת עלותו בסערה השמימה לגנזי מרומים, של הרה"ק רבי יחיאל מיכל מיכלאוויטש זצוק"ל הי"ד מבראד, אשר שירת חייו הקדושים, הופסקה על ידי הנאצים הארורים ימ"ש במחנה ההשמדה אושוויץ, בשנת תש"ד.

רבינו, היה בנו של הרה"ק רבי לוי משה יהודה מבראד - ראדוויל זי"ע, בן אחר בן להרה"ק המגיד רבינו יחיאל מיכל מזלוטשוב זי"ע ואביו הרה"ק רבי יצחק מדראהביטש זי"ע, ריש שושילתא דדהבא, שממנה הסתעפו חצרות מפוארות וענפי קודש רבים.

הרה"ק רבי יצחק מדראהביטש זי"ע, תלמיד חבר לאור שבעת הימים מרן הבעש"ט הק' זי"ע, התחיל דרכו בקודש בעיר בראד, שם נמנה בין חכמי הקלויז המפורסם ד'בראד'. אף הוא שלח את בנו הרה"ק רבי יחיאל מיכל המגיד הקדוש מזאלטשוב, לדבוק במרן הבעש"ט הק' ולשאוב מהוד קדושתו, חסידותו ותורתו.

רבינו המגיד הק', שכאביו גם הוא נמנה בין גדולי חכמי ה'קלויז' הנ"ל, סבל מרורים ורדיפות מהמתנגדים בעיר, שבעזות מצח ובשפלותם הרבה, אף שרפו מול ביתו את ספרי גדולי החסידות.

במרוצת השנים, יסד המגיד 'קלויז' נפרד בעיר בראד. כאן הפציע אורו לראשונה, וממנו האיר לארץ ולדרים עליה מתורתו וצדקתו, עד שעבר לעיירה זלאטשוב הסמוכה לעיר בראד.

ראדוויל, הייתה למעשה סמוכה וצמודה לעיר בראד ובה

החל בנו של המגיד, ה"ה הרה"ק רבי יצחק בעמח"ס 'אור יצחק' זי"ע, לנהל עדתו ולהקרין את השפעתו הברוכה על הסביבה. גם צאצאיו הק', המשיכו לנהל את החצר בעיר זו ותחת שם זה.

ודור רביעי ישובו הנה

נינו, הרה"ק רבי מרדכי מראדוויל זי"ע, התבקש על ידי חסידי בעיר בראד, לחזור למקום אבותיו ולשמש באדמו"רות, במקום הקדוש - קרי ב'קלויז' של זקנו מייסד השלשלת - המגיד מזלאטשוב זי"ע.

הוא גם זכה והתגורר בתוך ביתו של זקנו זה. היה זה בבחינת 'זרוק חוטרא לאווירא, אעיקרא קאי'. שם הנהיג ברמה את עדתו - וכינו אותו האדמו"ר מראדוויל, עד ליום פטירתו ביום ג' טבת תרס"ה בעיר בראד ובבית העלמין שלה, אף נטמן.

אחריו, מילא את מקומו הרה"ק רבי לוי משה יהודה וישב על כיסא אבותיו הק'. הוא המשיך ברמה את שושלת הק' ב'קלויז דבראד', עד מלחמת העולם הראשונה. עם פרוץ המלחמה, לקח את מקל נדודיו וברח עם כל משפחתו ומעט מזעיר מחסידי לעיר קלויזנבורג, שם הקים את חצרו מחדש בעיר קלויזנבורג. הוא כונה בפי כל בשם האדמו"ר מבראד, על שם בואו מעיר בראד.

הרה"ק רבי לוי משה יהודה זי"ע, היה מקורב מאוד להרה"ק רבי מנחם נחום משטפנשט זי"ע והיה מהיושבים ראשונה במלכות. מקומו הקבוע היה ראשון לימין הרה"ק, (אחריו, ישב הגאון רבי יעקב וויידענפלד זצ"ל בעל הכוכב מיעקב זי"ע).

בשנת תרע"ט, נפטר בצעירותו לדאבון חסידי וכל בית

ג) מעולם לא שמעתיו מגביה קולו...

על גודל קדושתו, ניתן גם ללמוד מסיפור נפלא, שסיפר בעלה - חתנו הרב בנש"ק החסיד רבי אהרן לייב באש זצ"ל:

"בימי בחרותי, למדתי בישיבת הגה"ק רבי שלמה זלמן עהרענרייך זצ"ל אבד"ק שאמלויא. פעם אחת הגיע לעירנו חותני לעתיד, הרה"ק רבי יחיאל מיכל מבראד זי"ע, כדי לעשות את השבת בעיר שאמלויא.

השבת אכן עברה ברוח נלהבת ומרוממת, אבל ההפתעה העיקרית הגיעה, כאשר רבינו משאמלויא, הורה לנו שכל תלמידי ישיבתו יגישו קוויטל לאדמו"ר מבראד, כדי לקבל ברכת קדשו.

הרהבתי עוז, נגשתי למו"ר משאמלויא ושאלתיו: רבי! הרי בכל שבוע מגיעים לכאן רבנים ואדמו"רים, ומדוע יצא רבינו מגדרו והורה לנו ללכת להתברך דווקא מהרבי הזה?

בתגובה, ענה לי רבי הישיש, משפט מטלטל שריגש אותנו מאד: 'מקובל אצלנו, כי הרה"ק המגיד מזלאטשוב זי"ע הבטיח, כי עד חמשה דורות מיו"ח יזכו להיות 'נוטרי הברית', והאדמו"ר מבראד הינו דור חמישי להמגיד מזלאטשוב זי"ע. לכן, ברצוני שתלמידי היקרים יתברכו מפי איש טהור'...

עוד סיפר רבי אהרן לייב, ששמע מחותנו לעתיד בשבת היא בשאמלויא, דבר פלא, וכה אמר:

"בכל דור ודור, כבר יש משיח בתוך כלל ישראל. ואם תשאל: אם כן אפוא, מהו החילוק בין היום הזה לימות המשיח, דהיינו לגאולה העתידה כשיבא משיח בב"א, והרי הוא כבר נמצא אתנו? התשובה היא, שאז יראו כולם שמלך המשיח עטור כתר לראשו". ע"כ ...

בהזדמנות כשסיפר עובדה זו, הוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א בהבנת הדברים, שמכאן רואים גודל השגתו. וביאר, שידועה העובדה מהרה"ק רבי מנחם מנדל מוויטפסק זי"ע, שפעם אמרו לו שפשטה שמועה בעיר ששיח כבר הגיע... מיד יצא הרה"ק אל מחוץ לביתו, שאף מלוא ריאותיו מהאוויר הצח... ואז התבטא הרה"ק: "משיח עוד לא הגיע!"... לכאורה, מדוע היה הרה"ק צריך לצאת החוצה ולא יכול היה 'למשש' את האוויר בביתו? ההסבר לכך הוא, שידוע שאמרו צדיקים ע"ז, שאצל הצדיקים תלמידי הבעש"ט 'אור הבית' הוא 'אור ימות המשיח' ועל כן, הוצרך לצאת בחוץ כדי להריח את אור פני תבל.

ישראל ואת מקומו מילא בנו רבינו הרה"ק רבי יחיאל מיכל הי"ד, שעלה על כיסא אבותיו הק' בעודו צעיר לימים, כבן עשרים וחמש בלבד.

בוצין בוצין מקטפיה ידיע

רבינו היה, מגזע מרום היחס וצאצא של גדולים וצדיקים, מאורי החסידות גדולי וראשוני תלמידי הבעש"ט הק' (בנוסף לאלו שכבר צוינו למעלה).

רבינו, נולד בשנת תרמ"ח בערך בעיר בראד ועקר יחד עם אביו, כאשר עבר כאמור לקלויזנבורג. לאחר הסתלקותו של אביו הרלמ"י בשנת תרע"ט, מילא את מקום אביו עד שנלקח לאשוויץ על ידי הנאצים צוררי היהודים ובה נקפד פתיל חייו, הוא ורוב בני עדתו, נעקדו על קדושת ה' בשנות הזעם.

מימי נעוריו, חסה רבינו בצל כנפיו של אביו הגדול, שעל ברכיו גדל ולאורו התחנך, מבארו שתה, מתורתו למד ומחכמתו וחסידותו התבשם מלוא ריאותיו.

אף הוא הלך בדרכי אבות ודבק בדרכי הרה"ק משטפנשט. עבודתו בקודש הייתה שזורה בגינונים רוזינאיים חסידים אף טענו, כי הוא זכה למראהו האציל ולחזותו הקורנת, בעקבות דקותו בדרכי הרה"ק משטפנשט.

בהגיעו לפרקו, נשא לאשה את זוגתו הרבנית מרת גיטל ע"ה בת הרה"ק רבי שלום שפירא זצוק"ל - שהיה בעל שלשלת יחסין מפוארת מאוד - מהעיירה ראווע רוסקה - שבמחוז לבוב.

רבינו היה מפורסם לצדיק ועניו חסידא ופרישא, הוא עורר כבוד באצילותו ומראהו המשובב כאמור, ורבים היה מסתופפים בצלו ומשכימים לפתחו. עבד את ה' בטהרה ופרישות ולא הסתכל חוץ לד' אמותיו.

על התמדתו, פרישותו וצדקותו, העידה בתו של רבינו, הרבנית מרת הינדא בראנא באש ע"ה, אם - אמו של כ"ק אדמו"ר שליט"א, עדות נפלאה וכה היו דבריה:

"שלשה דברים אוכל להעיד על אבי הקדוש:

א) מעולם לא ראיתיו בלי כובעו העליון, אפילו ביושבו בתוך ביתו...

ב) מעולם לא פרש לישון למיטה, רק היה נרדם על כסאו בבית מדרשו באמצע לימודו...

בעיר אחת, קראו לעצמם "הקהילה הספרדית- החסידיית".

בין שני האישים הגדולים הללו, נרקמה מטבע הדברים ידידות איתנה. רבינו שהקפיד מאד על חינוך ילדיו, לא נתן לבנותיו להתרועע עם חברות, זולת עם בנותיו של הרבי מקלויזנבורג, הייתה זו כמובן ידידות הדדית, שכן גם הרבי מקלויזנבורג, הרשה לבנותיו להתרועע רק עם בנותיו של רבינו.

"אמי ע"ה, מספר הגר"א, "זכרה את כל אחד עשר ילדיו שנספו בשואה על שמותיהם הי"ד".

הערצת בני העיר קלויזנבורג לרבינו, הייתה גדולה מאד ובאה לידי ביטוי במיוחד בערב יום הקדוש, כאשר כל אנשי העיר קלויזנבורג, נסבו על ביתו מנער ועד זקן להתברך מפיו לקראת יום הקדוש. כמו כן, היה מנהגם להתברך מפיו ביום חג הפורים. זאת כמובן בנוסף לכל ימות השנה, שרבים ביקשו ליהנות ממנו עצה ותושייה ולהתברך מברכות קודשו.

הגר"א מתאר בהרחבה, כיצד היה נראה ביתו של זקנו רבינו זי"ע, שהתגורר בעיר קלויזנבורג שברומניה, ומדיש: "את רושם הבית שניהל זקני - הצליחה אמי ע"ה להעביר עמה ביחד לאחר שנות המלחמה... היא הרגישה בכל שנותיה במוחשיות, כאילו היא עדיין נמצאת בבית אביה זצ"ל..."

הלא פרוס לרעב להמך ועניים מרודים תביא בית

ביתו של רבינו היה פתוח לרווחה לכל דורש ולכל מבקש, והוא אף זכה לארח בביתו, צדיקים גדולים ואנשים חשובים שנקלעו לקלויזנבורג.

"ביתו של זקני", מספר הגר"א, "היה בעצם הכנסת אורחים לכל דכפין ופתוח לרווחה לכל אדם רעב, צמא או עייף, עד שביתו נקרא בהלצה בפי כל "קלויזנבורג צענטראל האטעל"... (המלון המרכזי בקלויזנבורג). אמי הייתה מספרת, שבאמצע הלילה הייתה זקנתי הרבנית מרת גיטל הי"ד באה לפעמים, מעירה את בנותיה משנתן, וקוראת להן לקום מיצועיהם ולפנות את המיטות לאורחים שבאו זה עתה..."

"זקני רבינו זי"ע, היה יושב ועוסק בתורה יומם ולילה כ"ח שעות ביממה ולא פסק פומיה מגירסיה. לפרנסת הבית, ניהלה זקנתי מכולת ודודי הרב מרדכי הי"ד, היה עוזר לה לנהל את החנות.

"אגב, הייתה תקופה, שרבי מרדכי נעלם בכל יום לכמה שעות ולא ידעו היכן הוא. הוא לא סיפר מאומה לאף אחד ומיאן להסגיר את מקום שהותו... הסוד התגלה רק לאחר שנקפד פתיל חייו. לאחר שנלקח לעבודת פרך בפולין בשנת תש"ב, ונרצח שם ע"י הגרמנים הרוצחים ימ"ש הי"ד. לפתע, באו אנשים קשיי יום שהיו במצוקה כלכלית - לשאול את זקני, להיכן נעלמו הבילות המזון, שהיו מחכות להם בכל יום חמישי לעת ערב לידי דלת ביתם...?"

ומציין כ"ק אדמו"ר שליט"א, שזו הייתה מדרגתו של רבינו, שאצלו כבר הרגיש את ביאת המשיח, ומבחינתו לא היה חסר זולת שכולם יראו שמלך המשיח עטור כתר לראשו...

עוד שמענו מכ"ק אדמו"ר שליט"א, מה ששמע מפי כ"ק דודו בן רבינו הרה"צ רבי שלום מיכלאוויטש זצ"ל האדמו"ר מבראד, שאמר בשם אביו הק' זי"ע, אשר כידוע בבעלזא ובעוד כמה מקומות, נהגו שלא לקרות לדבר אחרון 'די' לעצט'ע' אלא היו קוראים לו 'די' אונטערשט'ע'. הסיבה לכך היא, כיון שלא רצו להוציא מפיהם כאילו דבר זה הוא האחרון עלי אדמות ח"ו, אלא שעכשיו הוא ה'סיום' של ענין זה.

ולפי"ז הקשה, מדוע נהגו בישראל לקרות ליו"ט אחרון של פסח בשם זה של 'אחרון' של פסח? הוא מותיב והוא מפרק לה. לכשנקדים את הפסוק בנביא ירמיה (טז יד) 'לכן הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ צפון ומכל הארצות אשר הדיחם שמה והשבתים על אדמתם אשר נתתי לאבותם'. והיינו, שלעתיד לבא לגודל הניסים שיהיו בגאולה העתידה, לא יהיו ניסי יציאת מצרים נחשבים ויהיו טפלים לניסים שיהיו לעתיד לבא. ולכן קוראים ליו"ט 'אחרון' של פסח, שיהיה זה הפעם האחרונה שיספרו בניסי יציאת מצרים, ומהרה תבוא הגאולה העתידה, שאז יהיו ניסים אלו טפלים לניסים שיהיו לעתיד לבא.

וכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א הוסיף בזה, שעפ"י דברי זקינו אפשר לבאר, טעם המנהג שנהגו לעשות באחרון של פסח סעודה ונקראת אצל תלמידי הבעש"ט 'סעודת משיח', כיון שבאחרון של פסח מרומז ביאת המשיח, שלא יספרו עוד בניסי יציאת מצרים. ודפח"ח.

אחד בעיר ושניים ממשפחה

אודות העיר קלויזנבורג - שבה שכן רבינו עד אחרית ימיו הקדושים, שמענו תיאור מקיף מפי נכדו, הגה"ח רבי חיים אהרן אייזנברג שליט"א, בנו של הרה"ח רבי אליהו ז"ל - חתנו של רבינו.

בשיחה שאנו מפרסמים לרגל ההילולא, הפליג הגר"א וסיפר גדולות ונצורות, אודות זקנו הגדול, שעד כה לא זכה לסיקור ראוי דיו ולחשיפה המתבקשת, לאדם גדול וקדוש כדוגמתו.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, התגוררו בקלויזנבורג למעלה מ- 16,000 יהודים. הקהילה היהודית הייתה מורכבת מקטגוריות שונות. פשוטי עם, יהודים טובים, שומרי תורה ומצוות וגם לרבות צדיקים חסידים ואנשי מעשה.

עם זאת, שתי דמויות בולטות ומיוחדות, האירו את העיר בקדושתם וזיווה. היו אלו רבינו והשני היה הגה"ק האדמו"ר מקלויזנבורג זצוק"ל בעל ה'שפע חיים', שהיה אב"ד הקהילה ה'ספרדית'- כפי שכונתה, קהילה זו הורכבה מחסידי נאסויד וחסידי סאטמער, שהתפלגו מהקהילה האורתודוקסית. מכיוון שעל פי החוק לא התאפשר לקיים שתי קהילות זהות

ביקר בחצרותיהם. אלו העריצוהו ושבחוהו מאד ורחשו לו כבוד ויקר רב.

סיפר כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בעת שהלכתי לבקר פעם אצל כ"ק אדמו"ר ה'תורת מרדכי' מוויזשניץ זצוק"ל, סיפר לי שפעמיים זכה וראה את רבינו זי"ע. פעם אחת, בעת שביקר בגרויסוורדיין אצל הרה"ק האהבת ישראל, ופעם אחרת כשהיה ה'תורת מרדכי' בקלויזנבורג הלך לבית מדרשו של רבינו להשתתף במעמד הדלקת נרות חנוכה של רבינו. ואמר לי, שרבינו חשב שטריימל לראשו בהדלקת הנרות, ושמחה של מצוה הייתה נסוכה על פניו.

בראיון שהעניק כ"ק האדמו"ר מראדוויל זצוק"ל בן כ"ק אדמו"ר מבראד רבי שלום זצוק"ל, למערכת 'אור הצפון-בעלזא', הוא סיפר עובדה נפלאה, על ביקורו של זקנו- רבינו בחצר הקודש בעלזא אצל הגה"ק מהרי"ד זי"ע.

וכה סיפר האדמו"ר זצוק"ל:

"אבי זצוק"ל ראה את כ"ק המהרי"ד זי"ע פעם אחת בלבד בראצפערט. היה זה בעקבות המקרה הבא.

"פעם הגיעה לשולחנו של זקני מקלויזנבורג, שאלה מורכבת. אחד ממתפללי בית מדרשו סיפר לו, כי לאחר שהשיא את אחד מילדיו, נפגש בנו עם בתו של המחותן - באמצע ימי השבע ברכות של אחיהם והשניים הביעו את רצונם להינשא זה לזו. השאלה הייתה בעצם, כי מכיוון שמשפחות אלו כבר התקשרו בקשרי שידוכין פעם אחת, לכן הוא בא לשאול את רבינו, האם עליהם להקפיד על צוואת רבי יהודה החסיד - לבל יתחתנו שני אחים ושתי אחיות, או שהם יכולים לעשות את השידוך השני.

"זקני זצוק"ל אמר לו, כי על שאלה כזאת אינו יכול לענות, וכיון שצדיק הדור המהרי"ד זי"ע נמצא בראצפערט (היה זה בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה, שבה כידוע נמלט המהרי"ד מעירו והגיע לראצפערט עד יעבור זעם), לכן מוטב שהשואל יסע אליו, להציע לפניו את ספקו. אך מכיוון שאם הלה יגיע, הוא בוודאי לא יוכל להיכנס ולשאול את שאלתו כראוי, לכן הציע זקני זצוק"ל שהוא ייסע לרבי מבעלזא וישאל במקומו. רבינו לקח אתו את בנו- אבי (הלא הוא הרה"צ רבי שלום זצוק"ל) לראצפערט.

"כשהגיעו, הייתה אז שעת לילה, קרוב לזמן ר"ת ומרן המהרי"ד זי"ע, ישב בחצר עם בניו ומקורביו ושוחחו בענינים שונים שעמדו על הפרק. מרן זי"ע אמר את דעותיו אודות המלחמה: אוסטריה תעשה כך ורוסיה תעשה כך וכו'..."

"בעוד זקני זצוק"ל עומד מרחוק, הבחין בו מרן המהרי"ד ואמר: 'מאכט'ס פלאץ, דאס איז א קרוב מיינע' (תעשו מקום,

רק אז התברר, שהיה לו מקום מסתור שבו היה מזייף תלושי מזון ממשלתיים, עבורם יכלו לקבל מוצרים מבעלי המכולות, ובתמורה להם, ארגן כל שבוע מצרכי מזון לכבוד שבת למשפחות נזקקות בעיר..."

"אין לתאר וקשה לשער, את מעשי גמילות החסדים שהיו מדי יום בביתו של זקני זצ"ל. אמי ע"ה סיפרה לי שהיה פעם במוצאי יוה"כ, שזקנתי ע"ה הורתה לאחת מבנותיה, תיכף במוצאי הצום, שתלך ללוות לביתה רבנית זקנה אחת, שהתפללה עמם את תפילות היום. כשניסתה הבת לבקש מאמה, שתיתן לה קודם כל לטעום דבר מה לאחר הצום, מיאנה ואמרה לה: 'ראשית כל, צריכים לדאוג לאותה רבנית שתבוא לביתה בשלום...'"

עוד תיאור מרתק באשר למעשי החסד שיצאו מבית הרבנית, מסופר אודות הגה"ק מוישווא זי"ע (בספר הגה"ק מוישווא' שהוציא הרה"ח ר' נתן אליה ראט ז"ל) וכה מתואר שם:

"בשנת תרצ"ז לערך, שהה רבנו (מוישווא) בבית רפואה בעיר קלויזנבורג, לצורך טיפול רפואי, ואחת מנשות החסד בעיר, הרבנית מברוד שהתפרסמה במעשי החסד הרבים שעשתה, כיתתה רגליה מדי יום לבית הרפואה, כדי לסייע לחולים היהודים שאושפזו שם.

"כשנודע לה על הימצאו של רבנו בבית הרפואה, מיירה לשלוח למיטתו, את בנה הבחור שנודע לימים כהרה"צ ר' שלום מיכלוביץ זצ"ל האדמו"ר מבראד, והוא סייע לרבנו ולמשפחות בנאמנות רבה, במשך כל ימי שהותם בבית הרפואה.

לאחר שתמו ימי שהותו של רבנו בבית החולים, סר רבנו ראשונה לבית אביו של הבחור ה"ה הרה"ק רבי יחיאל מיכל מבראד זי"ע. בני הבית, עמדו אחוזי התרגשות בראותם את רבנו ניצב על מפתן ביתם וחרדו לקראתו וקיבלו את פניו בחיל וברעדה. עד שנודע להם, כי הביקור אינו אלא כדי להכיר טובה לבנם הבחור, שסייע לרבנו בעת שהותו בבית החולים.

"רבי יחיאל מיכל, ניצל את הזדמנות הפז וביקש מרבנו לבחון את בנו הבחור ביורה דעה ולהעניק לו סמיכה. נענה רבנו: 'יבוא נא הבחור אלי לוישווא שם אבחנוהו כראוי ואז אעניק לו סמיכה'..."

בהמשך, מסופר שם שהגה"ק מוישווא אכן העניק לו את הסמיכה המבוקשת, בתוספת קילוסין ושבחים, "בציינו, כי על אף שדרכו להעניק סמיכה רק לתלמידיו, ברם בפעם הזאת, הנו חורג מדרכו וזאת בעקבות הכרת הטוב שרוחש לבחור זה, ה"ה הרה"צ ר' שלום מיכלוביץ מבראד שסייע לו בבית החולים..."

קשרים רמים, רקם רבינו עם גדולי ישראל באותו הדור ואף

לא ניכנס כאן, לתיאור כל התלאות והעינויים שעברו חוסי הגטו באותם ימים אכזריים. כך למשל, ז'נדרמים הונגרים הובילו את היהודים ל"מִטְבֵּעָה" - כפי שכינו בהומור מר את המקומות שבהם ניסו להוציא מהם כספים ועינו אותם - כדי שיגלו, היכן הסתירו כסף וחפצי ערך.

ההגמון הנוכרי ארון מרטון, יצא להגנתם של יהודי הגטו ופעל בניסיון למנוע את גירושם. הוא אף שיגר בשמם איגרת בהולה לראש ממשלת הונגריה ולשר הפנים, אולם מאמציו לא נשאו פרי.

תושבי גטו קלויזנבורג גורשו לאושוויץ בשישה טרנספורטים בחודשים אייר - סיוון תש"ד.

"ביו"ט שבועות", מגולל הגרמ"א את התלאות של רבינו ומשפחתו, "הגיעו הקלגסים הרשעים ימ"ש לגרש את משפחת זקני הרבי מביתם אל המחנות. הם הכריחו את רבינו, לגלח זקנו ופאותיו. אין ספק שהבכי קורע הלב והיילות שניסרו אז בחלל, בקעו שערי שמים. כשאמי הייתה משחזרת ומספרת לי, איך היה נראה אותו מחזה, היא הייתה מתייפחת בבכי.

היישוב הדעת הרוז'ינאי לא נלקח ממנו אף ברגע זה שעמד מול הרשעים כשחרבם מונחת על צאוורו.

"זקני נעמד בפתח ביתו ופנה אל ילדיו ואמר: 'אנו יודעים היטב להיכן מוליכים אותנו! וברצון עליון תגיע השעה, שהמלחמה הזאת תסתיים, ואתם תינצלו בעז"ה! רק דבר אחד ברצוני לבקש מכם! אנא מכם - להיכן שתבואו ותתגלגלו בתקופה קשה זו, תאכלו מכל הבא ליד - אל תהססו! רק כך, תוכלו להינצל ולהקים לאחר המלחמה דורות. ואם תחמירו על עצמכם באכילה, חששני ששוב לא יישאר מכם חלילה זכר!"

זו הייתה צוואתו האחרונה של זקני זצוק"ל."

זו היתה דרכו של רבינו שלמרות היותו במצב של חרב מונחת על צאוורו, כשהבין טוב מאוד את המצב, ולמרות שראה את עם ישראל באובדנו השניה אחרי ההשכלה הארורה אשר עשתה שמות בבני ישראל, וכעת הם הולכים כצאן לטבח, כביכול כלתה הרעה מאת ה', בכל זאת לא סר בטחונו, כי נצח ישראל לא ישקר, ובוודאי יקום מחדש מעפר לתקומה, ותפקידו במצב זה לראות שלכ לפחות ישארו גופי ישראל אשר מהם יפריח הקב"ה דור חדש. וזה היתה צאוותו בקודש.

למותר לציין כי לפלא הוא שידע בכח קדושתו חלק מזרעו היו אחד מעיר ושניים ממשפחה אשר מהם יתה תקומה לעם הקודש.

זכרם לא יסוף מזרעם

בט' בסיון עלה רבינו על המוקד באושוויץ, יחד עם אשתו הרבנית

זהו קרוב משפחתי) כי היה נכד הרה"ק רבי משה מקארוב זצ"ל בן הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע והוציא את הפאטשיילע' (המטפחת) והראה על ימין ועל שמאל, לפנות לו מקום. כאשר ניגש, שאל אותו מרן: 'איז וואהר אז איהר זענט דעם רבי'ן ר' מיכל'ס אייניקל? (האם נכון שאתם נכד של הרבי ר' מיכל'ס?) הלא זקנכם נהג להתפלל בשעה כזו... ומיד התחיל בקול: 'ידבר'.. ונעמדו להתפלל תפילת מנחה.

(ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שאולי נתכוון בהשאלה איז וואהר אז איר "זענט" וגו' לעורר העניין שאמר הגה"ק משאמלוויא, כפי שהובא לעיל, שעד דור חמישי יהיו צאצאי המגיד - נוטרי ברית)

לאחר תפילת מנחה, ניגש זקני וביקש לשאול את שאלתו. אמר לו מרן: 'קודם כל, אתן לכם לאכול ואחר כך אשמע את אשר בפיכם ונבקש מהרבנית שתכין וועטשערע'. (ארוחת ערב) ואכן מרן מהרי"ד זי"ע התיישב ליד השולחן והגישו לזקני זצוק"ל ארוחת ערב מכובדת שכללה נטילת ידיים לפניו. כאשר הציע זקני זצוק"ל את שאלתו, הזדעזע מרן מהרי"ד זי"ע ותמה: "הא".." וירק על הרצפה, על עצם השאלה... למותר לציין, שכבר לא היה צורך בתשובה מפורשת והשידוך התבטל ולא יצא לפועל..."

זכור ימות עולם

לאחר שפרצה מלחמת העולם השנייה, יהודי קלויזנבורג 'נהנו' עדיין משקט יחסי עד לשנת תש"ב, כאשר מאות מיהודי העיר גויסו לשירות עבודת כפייה במסגרת צבא הונגריה. רובם הוצבו באוקראינה, ורבים מהם נספו שם בנסיבות שונות.

המהפך המהותי על העיר, התרחש כאשר הצבא הגרמני כבש את הונגריה בשלהי החורף תש"ד. יחידות גרמניות נכנסו לקלויזנבורג בג' ניסן ובלילה שלמחרת עצרו כ-150 יהודים ממנהיגי הקהילה. זמן מה לאחר מכן, הורה הגסטפו להקים מועצה יהודית, והוטל עליה לקיים קשר עם הגרמנים, לדאוג לביצוע דרישותיהם ולהבטיח מעבר חלק וללא בעיות אל הגטו, שבו רוכזו יהודי העיר.

הצפיפות בגטו, הייתה גדולה מאוד מחמת ריכוז אוכלוסיות ממספר ערים לתוכו, והיה מחסור בשירותים סניטריים ובמצרכי מזון. בגטו היה חדר חולים אחד בלבד. כמה מאות גברים יצאו יום-יום לעבודה מחוץ לגטו.

בשבוע השלישי לקיומו של הגטו, פרצה בו מגפת טיפוס. החולים בודדו, ורופאים יהודים ומתנדבים מעובדי הכפייה לשעבר ששרדו מן המגפה, טיפלו בהם וניסו להקל על חוליים.

כח

קצהו של תיאור החורבן הנורא, שעברו בני ישראל באותן שנים אימות.

"לאחר המלחמה הקשה, כאשר שאלו את אמי ע"ה: 'היכן היה הקב"ה בשואה?', תהתה על עצם השאלה והייתה עונה לשואלים: 'מה הכוונה? הרי דווקא אז, ראינו את הקב"ה בכל צעד ושעל! כל פרט התנהל בחשבון מדוקדק מלמעלה!', חותם הגר"ח א את תיאורו המצמרר.

רבינו הי"ד הניח אחריו את יוצאי חלציו, שנשארו לפליטה אחרי שנות הזעם:

(א) בנו מ"מ הרה"צ רבי שלום מיכלאוויטש זצוק"ל אדמו"ר מבראד, שנשאר נצר יחיד בן אחר בן להרה"ק האור יצחק מראדוויל ז"ע, נסתלק בשנת תשמ"ה.

(ב) בתו הרבנית מרת מרים ע"ה אשת הרה"צ רבי יעקב שמשון לנדמן זצוק"ל אדמו"ר מבענדער

(ג) בתו הרבנית מרת רייזל ע"ה אשת הגה"צ רבי דוב שפיצער זצוק"ל אב"ד אגארד

(ד) בתו מרת שיינדל הענע ע"ה אשת הרה"ח רבי נחום אליהו אייזנברג ז"ל.

(ה) בתו הרבנית מרת הינדא בראנא ע"ה אשת הרב בנש"ק החסיד הישיש רבי אהרן לייב באש זצ"ל.

(ו) בתו מרת שרה ע"ה אשת הרה"ח בנש"ק רבי דוד ראטנבערג ז"ל.

זכותם תגן עלינו.

בשולי המאמר, כדאי לציין, כי בחצרות הקודש הממשיכים את מורשתו הטהורה, של הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ז"ע, שמור ניגון מעורר במיוחד, אותו מנגנים בעת הנענועים בסוכות. תנועות הניגון מכוונים לעבודת הנענועים כסדר הסודות והכוונות העמוקות. מקורו של הניגון, הוא מפיו של רבינו הרה"ק רבי יחיאל מיכל מבראד ז"ע הי"ד. ועל פי המקובל, ניגון זה מקורו טהור, מלוח לבו הבווער של המגיד הקדוש בעצמו.

הצדקנית מרת גיטל ע"ה, ובנו הק' הילד צבי יוסף הי"ד והבחור הק' לוי משה יהודה הי"ד הובא לאושוויץ לעבודת פרך, ונהרג עקה"ש בקרון הרכבת זמן קצר קודם השיחרור. זאת בנוסף לבנו הק' רבי מרדכי הי"ד אשר הובא בשנת תש"ב לעבודת הפרך בפולין ושם נרצח עקה"ש, ואלה שנשארו בחיים סיפרו שהובא לקבורה ע"י בו ביום - יום שנולד בו - פורים תש"ב.

ארץ אל תכסי דמם!

ניבא הסבא וידע מה ניבא. תחזיתו אכן התגשמה וחלק גדול מילדיו, ניצל ב"ה, כפי שמעיד הרב אייזנברגר.

"אמי ע"ה וכל ארבעת אחיותיה עם עוד בת דודה, בשם מרת לאה ברין ע"ה שהו בכל זמן המלחמה ביחד, והיה בכך מעין נס גלוי ובסייעתא דשמיא, הן הצליחו להיות ביחד.

"הנוסעים הורדו מהרכבת ועברו את הסלקציה המפורסמת של הצורר מנגלה ימ"ש, שבמהלכה חרץ את גורל האומללים, לשבט או לחסד. אמי ע"ה הייתה נמוכת קומה, רזה וחיוורת ולכן, נוצר חשש כבד בלב בני המשפחה, שמא כאשר הרשע יראה את קלסתרונה האנמית, לא יחפוץ בה למלאכה וישלח אותה לצד השמאלי - שמשמעותו כידוע, הייתה מוות בטוח, לעומת הצד הימני - שנועד להפנות את הצעירים לעבודה.

"השי"ת ברחמיו, נתן רעיון אמיץ בלב אחותה מרת מרים ע"ה. היא ניגשה לאמי וסטרה בחוזקה על פניה כדי שיהפכו לסמוקות. כך היא תראה בריאה וחזקה... העצה הועילה ב"ה והיא אכן הופנתה לעבודת כפיים".

"פעם ארע, שהכניסו את כולן ביחד לתאי הגזים, ואז באותם רגעים ראתה אמי ע"ה כבר את המוות בעיניה. רגע קט לפני שהרשעים ימ"ש הפעילו את צינורות הגז, הגיע מברק מגרמניה שהרשעים צריכים נשים לעבודה, ותיכף שחררו אותן... זה היה נס גלוי - שהשי"ת השאיר אותן בחסדו לפליטה.

"אין לנו שמץ של השגה, במהות הייסורים שהיו מנת חלקם של בני משפחותינו בשנות השואה. פעם, ישבתי בליל שבת בחורף, שעות על גבי שעות עם אמי ע"ה והיא סיפרה לי, את המאורעות שעברה בגיא צלמוות. ולמרות זאת, היא עדיין לא הגיעה לאפס

♦ זכותו הק' תגן עלינו ועל כל ישראל ♦

ברכת מזל טוב

ברגשי כבוד והערכה נשגר בזה כוס מלא ברכה לכבוד האי גברא רבא ויקירא רחים ומוקיר רבנן ואיהו גופיה צורבא מרבנן מסור בלו"נ למען שגשוג ופריחת קהילתנו המעטירה קשור בעבותות אהבה להוד כבו"ק אדונינו מורינו ורבינו שליט"א אציל המידות ורב תבונות הלא הוא

הרה"ח ר' משה ציינווירט שליט"א

לרגל שמחת לבו בהולדת בנו למזל"ט יאה רעוא מן קדם אבוהון דבשמיא שתזכה להכניסו בבריתו של אברהם אבינו בעיתו ובזמנו, ולרוות ממנו ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה ותזכה להמשיך בפעולתיו הכבירות למען מוסדות בראד בארצינו הקדושה עדי נזכה בביאת גואל צדק במהרה בימנו אמן

המאחלים ברכה חברי הועד הלל שפירא, נפתלי עקשטיין, זלמן שפירא, מנחם ברנד

ברכת מזל טוב

חמה ולבבית שלוחה בזה לידידנו היקר איש האשכולות חביבא דמן חבריא איש חי רב פעלים רב המעש ברוך הכשרון ה"ה ידידנו הדגול

הרה"ח ר' משה ציינווירט שליט"א

המסור בלב ונפש לכל קדשי בית חיינו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו לסימן טוב ומזל טוב יה"ר שתזכו לרוות רוב נחת דקדושה ממנו ומכל יוצ"ח מתוך בריאות ומנוחת הנפש והרחבת הדעת להמשיך בפעילות מעשיכם הברוכים לתפארת בית ישראל

מברך מקרב לב - נחום שטיגל